

ALUMINIJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE GLINICE
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

Štev. 4

April 1974

LETNIK XI

DVA POMEMBNA PRAZNIKA: 27. APRIL IN 1. MAJ:

NJUNA KONTINUITETA

27. april, praznik ustanovitve OF, in 1. maj, mednarodni praznik dela. To sta dva pomembna praznika, ki imata za seboj bogato zgodovino, čeprav sta oba smiselno povezana, saj se odražata v luči pravic delavskega razreda.

Prvi je pomemben zato, ker je Osvobodilna fronta slovenskega naroda bila ustanovljena v času, ko je fašistični škorenj na veliko gazil male narode in jih enega za drugim zasluževal, medtem ko sega datum drugega praznika daleč nazaj v zgodovino neprestanega boja delavcev za njihove osnovne pravice, ki so jim bile kratene dolga stoletja.

Zato je 1. MAJ resnično naš največji delavski praznik — resničen praznik vseh delovnih ljudi v naši socialistični domovini, praznik, za katerega je delavski razred prelil potoke krvi in kateri je resnično plačan s krvjo delavcev.

Letos nam oba praznika pomenita še mnogo več kot prejšnja leta, saj bo prav to leto ostalo z zlatimi črkami zapisano v zgodovini naših delovnih ljudi, ki so zaživeli v duhu nove jugoslovanske in slovenske ustave, ki sta prinesli našim delavcem krepak preobrat in mnogo tistega, kar so pogrešali vsa dosedanja leta.

Ustanovitev temeljnih organizacij združenega dela, volitve v razne organe — od samoupravnih do občinskih, republiških in zveznih organov, za naš delovni kolektiv pa še pomembna združitev ali akcija za združitev s sosedi iz Slovenske Bistrice!

To so prav gotovo dogodki, ki našemu proizvajalcu nekaj predstavljajo in od katerih naš delovni človek tudi veliko pričakuje. Še vedno se srečujemo z različnimi problemi, ki nas ovirajo na naši poti v boljšo prihodnost, toda pri vsem tem pomagajo tudi mnogi drugi faktorji, kot tudi nekateri ljudje, katerim nova ustava ni preveč pri srcu in jo kar precej kritizirajo, čeprav vsi vemo, da so to predvsem tisti, ki še ne poznajo niti platnic na ustavi, kaj šele njeno vsebino.

Toda naš delavec, ki nenehno stremi za svojim boljšim jutrišnjim dnevom, bo znal vse take namere preprečiti in ne bo nikoli in nikomur dovolil, da bi mu krtili pravice, katere so za našega proizvajalca neodtujljive. Titovo pismo smo delavci sprejeli z velikim olajšanjem, saj smo se zavedali, da lahko le nakazano smer privede našega delovnega človeka do pravic, ki morajo biti zares samo njegove.

S sadovi svojega dela mora v bodoče gospodariti in odločati le neposredni proizvajalec, vendar to v okviru zakonskih predpisov in določil naše nove ustave.

Naša praznika bomo mnogi praznovali na svojih delovnih mestih v neposredni proizvodnji, zavedajoč se dejstva, da prav proizvajalci prispevajo levji delež k stabilizaciji našega gospodarstva, preprečujoč vse večje vplive rastoče inflacije. Vso naše delo opravljamo s trdnim prepričanjem, da to delamo za sebe in našo skupnost — za hitrejši razvoj svojega podjetja in seveda za boljšo prihodnost vseh nas in naših zanamcev. To naše delo pa nas poleg vsega še obvezuje, da v duhu nove ustave, za katero so se izrekli milijoni naših državljanov, delamo za naš boljši jutri in se odločno upremo vsem poskusom izsiljevanja, ki bi nam tako ali drugače onemogočilo resnično delavsko samoupravljanje in odločanje o tistem, kar smo sami ustvarili.

Dobro se zavedamo dejstva, da smo sposobni proizvajati in tudi upravljati z ustvarjenimi dobrinami. Še vedno smo večkrat priče neupravičenim posegom v delavčeve pravice, posegom, ki pa morajo čimprej postati neznanj v naši socialistični ureditvi in delavskem razredu.

Oba naša praznika naj torej sleherni naš delavec — član delovne skupnosti — praznuje ob doseženih uspehih tako pridelu kot pri upravljanju.

1. MAJ pa seveda naj bo predvsem resničen praznik proletariata, ki je edini pravi nosilec vsega naprednega, ki kot proizvajalec in upravljalec ve, kje je njegovo mesto in zna tudi čuvati težko pridobljene pravice, katere mu še tu in tam vedno skušajo kratiti tisti, ki z delavskim samoupravljanjem nimajo ničesar skupnega!

F. Meško

Iz volišča v TOZD vzdrževanje

ZALIS ni več vizija

V začetku maja bo podpisan samoupravni sporazum o Integraciji med IMPOLOM in TGA

Rast življenjske ravni je neposredno povezana z rastjo družbenega standarda in osebnega dohodka, skratka: rast družbenega dohodka je osnovna misel in naloga celotne naše družbe.

Zavzemati se moramo za vse rešitve, ki bodo omogočale delovnemu človeku porast osebnega dohodka in standarda, integracijski proces pa je, naj si bo po horizontali ali po vertikali, sestavni del teh rešitev.

Gospodarstvo Jugoslavije mora najti svoje mesto v svetovni delitvi dela in plasmanu izdelkov na svetovnem tržišču, to pa je možno le v primeru, če nastopa organizirano z velikim kapitalom in s tem tudi konkurenčno. Svoje mesto na svetovnem in jugoslovanskem pa lahko najdemo le v primeru, če bomo nastopali kot delovna organizacija ali združeno podjetje z zaključenim ciklusom proizvodnje, ki se bo

začela s predelavo boksita in v enem kontinuiranem procesu končala s finalizacijo izdelkov in njihovim plasmanom na tržišču. Moramo proizvajati in plasirati gotove izdelke in ne le primarni aluminij. Slediti moramo vsebolj številnim integracijskim procesom, ki so močno prisotni ne le v naši državi, ampak po vsem svetu. Povsod nastajajo nove tvorbe

(Nadaljevanje na 2. strani)

Vsem članom delovne skupnosti TGA Boris Kidrič, vsem upokojevcem in in njihovim svojcem, vsem poslovnim prijateljem pošiljamo tople prvomajske pozdrave in jim čestitam o za 27. april — rojstni dan naše Osvobodilne fronte

- samoupravni organi ● vodstva družbenopolitičnih organizacij
- vodstva

TGA BORIS KIDRIČ - TEMELJNIH ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA
● SKUPNIH SLUŽB KIDRIČEVO

Čestitkam ob obeh naših praznikih se pridružuje tudi uredniški odbor tovarniškega časopisa — Aluminijs

Volišče št. 3

Hala B-12 S:

— glinica	100	100,00	99,90
— anodna masa	100	97,91	98,26
— kriolit	100	90,00	90,00
— alum. fluorid	100	72,50	80,00
— el. energija — kemija	100	101,48	100,19

3. Anodna masa:

Za izvoz:

— petrolkoks	100	100,18	101,07
— katranska smola	100	104,66	98,57

Za domačo uporabo:

— petrolkoks	100	101,77	101,11
— katranska smola	100	89,90	96,64
— el. energija	100	95,17	94,55

NEZGODE

**V MARCU
1974**

Marca se je poškodovalo 10 delavcev.

Prikaz ponesrečencev po tozdih in v skupni službi:

TOZD aluminij	3	1	4
FOZD glinica	1	—	3
FOZD V in DS	3	—	1
TOZD promet	—	1	1
SKUPNE SLUŽBE	1	—	1

Skupaj 8 2 10

Število nezgod po virih:

železo in konstrukcija iz železa	2
osebni avto	2
para in lug	2
tekoči aluminij	1
vročna glinica	1
phalna masa	1
stol	1
Skupaj	10

Število nezgod po vzrokih:

nepazljivost pri delu	4
po ponesrečencu — nepravilen način dela	2
neuporabljanje varovalnih očal	1
okvara na avtomobilu	1
kršenje cestnoprometnih predpisov — po drugi osebi	1
nepazljivost pri delu — po drugi osebi	1
Skupaj	10

Marca so se poškodovali naslednji delavci:

TOZD ALUMINIJ

- Anton SABEDER, mat. št. 1072, iz livarne, je 17. marca pri nastavljanju orodja za vlivanje s kladivom zadel po nosilcu kokil, zaradi tega je tekoči aluminij brizgnil in ga zadel skozi obleko po telesu, kjer je utrpel lažje opekline.
- Jakob KOJC, mat. št. 4020, iz elektrolize »A«, se je 3. marca pri sestopu s prebijača na tlak spotaknil ob leseni drog in pri lovljenju ravnotežja prijel za vročo glinico na peči. Pri tem je na prstih leve roke utrpel lažje opekline.
- Stanko MILOSIĆ, mat. št. 4071, iz elektrolize »B«, je 19. marca v garderobi pri oblačenju zadel ob garderobno omaro in si pri tem lažje poškodoval čelo nad desnim očesom.
- Jože LEPEJ, mat. št. 1628, iz livarne, je 22. marca na poti v službo utrpel težje telesne poškodbe na obeh nogah — po krivdi druge osebe.

Prevoz magnezija

TOZD V in DS

- Franc GAJŠT, mat. št. 2758, iz gradbenega vzdrževanja, je 4. marca pri delu na šeststonski indukcijski peči v livarni utrpel lažje opekline na desni roki.
- Jožetu LAMBERGERJU, mat. št. 3770, iz strojnega vzdrževanja, je 11. marca v kletnem prostoru pri polnjenju železne posode s phalno maso ena od grud padla na nogo in mu lažje poškodovala prst desne noge.
- Francu ZADRAVCU, mat. št. 551, iz strojnega vzdrževanja, je 15. marca pri ročnem dvigovanju iz rok zdrsnila os in ga udarila po prstih leve roke, kjer je utrpel lažje poškodbe.

TOZD GLINICA

- Viliju ANGELU, mat. št. 3528, je 17. marca ob snemanju priključka padlo orodje v lužnato mlako in povzročilo brizg v okolico. Pri tem je na desnem očesu utrpel lažje opekline.

TOZD PROMET

- Jože EMERŠIĆ je 8. marca na poti iz službe domov, ob gašenju nastalnega požara manjšega obsega na avtomobilu, utrpel na rokah lažje opekline.

SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB

- Marija SLEŠIĆ, mat. št. 2308, je 15. marca ob čiščenju polic za jedilni pribor padla s stola na tla in si pri tem lažje poškodovala ključnico.

ZALIS ni več vizija

(Nadaljevanje s 1. strani)

kot pomembni dejavniki pri delitvi dela in tržišča; vsak, ki je ostal izven teh dogajanj, je vnaprej obsojen na počasnejši razvoj, stagnacijo ali celo propad.

Zavedali smo se pomembnosti tega procesa in se ob dobri pripravi elaborata in vseh ostalih materialov z veliko večino odločili za združitev z najbližjim sosedom, ki z delovnim procesom nadaljuje pravzaprav tam, kjer se mi ustavimo.

Nekaj nevestnih ali nerazumnih članov kolektiva ni moglo omajati prepričanje vseh nas, da se z združitvijo odločamo za daljnosežno potezo, ki bo in že pomeni ogromno. Zavedamo se in se moramo zavedati, da v času, ko v Jugoslaviji že delujejo ali bodo kmalu začeli delovati še trije aluminijски kombinati, naša združitev z Impolom pomeni sočasno korak naprej pri reševanju celega niza problemov slovenske aluminijske industrije.

V Sloveniji imamo namreč še šest relativno velikih delovnih organizacij, ki predelujejo aluminij v finalne izdelke in smo skupaj z IMPOLOM njihova baza. Sedanji trenutek, ko smo se združili z IMPOLOM, je lahko le začetek širšega združevanja v močno slovensko aluminijsko industrijo. Časi za takšno združevanje so danes precej ugodni in je s tem potrebno resno računati v bližnji prihodnosti.

Proces razvoja in planiranja v združeni aluminijски industriji Slovenije (ZALIS) ter samoupravnega dogovarjanja je danes že precej jasen in dodelan. Perspektive, ki so pred nami, so veliko bolj svetle, kot je to bilo za vsako delovno organizacijo posebej. Združeni lahko odločneje vplivamo na niz problemov, ki se pojavljajo; na normalno oskrbo z električno energijo, ki je primarnega pomena za nas. Izključevanje iz električnega omrežja bi pomenilo veliko večjo izgubo ne le delovne organizacije — združenega podjetja, temveč tudi veliko izgubo družbenega dohodka po enoti izdelka, s čemer moramo in bomo še morali resno računati.

Povečanje primarnih kapacitet in finalizacije na lokacijah obeh delovnih organizacij ni vizija in nerealno planiranje. Združeni, kot smo to sedaj, bomo lažje nastopali z resnično dolgoročno planiranimi kapacitetami tudi pred bančnimi institucijami. Z združitvijo dela in sredstev za delo smo postal pomemben dejavnik, na katerega morajo nenehno računati ne le v republiškem, temveč tudi v jugoslovanskem in ne nazadnje — v svetovnem merilu.

Naloga vseh nas je, da v združeno podjetje že od prvega dne vgrajujemo s polno odgovornostjo vse svoje sposobnosti in hotenja, da že s svojimi prvimi rezultati potrdimo naš DA za integracijo in s temi delovnimi rezultati zainteresiramo tudi ostale slovenske predelovalce aluminija za tehnično sodelovanje in morda celo za priključitev k združeni mu podjetju.

Kako smo poslovali?

Iz tabel I. in II. je razvidno, kako smo poslovali v marcu 1974 in v času od I. do III. 1974.

Indeks 1974/1973 prikazuje odnos dosežene proizvodnje v odnosu na enako obdobje v preteklem letu.

I. DINAMIKA PROIZVODNJE — Indeksi fizičnega obsega

Obrat — mesec	Plan	Doseženo		
		v mesecu	kumulat.	1974/1973
A. GLINICA				
1. Izluženo:				
Februar	100	100,49	98,92	94,56
Marec	100	111,10	102,90	101,89
2. Kalcinirano:				
Februar	100	105,71	102,78	107,39
Marec	100	104,88	103,50	104,54
B. ALUMINIJ				
3. Hala A:				
Februar	100	91,83	103,19	34,24
Marec	100	124,38	113,83	48,90
4. Hala B:				
Februar	100	101,89	103,26	106,42
Marec	100	101,79	102,76	104,69
5. Hala B-12 P:				
Februar	100	92,56	93,60	78,91
Marec	100	109,94	99,23	83,58
6. Hala B-12 S:				
Februar	100	109,82	110,04	127,57
Marec	100	111,09	110,40	123,22
7. Livarna:				
Februar	100	98,87	99,97	72,96
Marec	100	105,37	102,06	77,26
8. Anodna masa:				
Februar	100	100,52	94,53	163,17
Marec	100	89,21	92,70	168,55

II. PRIKAZ PORABLJENIH SUROVIN NA ENOTO PROIZVODA — III/1974.

Na 1 tono proizvoda	Plan	Indeks	
		marec	I—III/1974
1. Glinice:			
— boksit	100	105,51	100,59
— Na OH	100	66,98	101,46
— para	100	106,91	99,92
2. Aluminija:			
Hala A:			
— glinica	100	100,00	100,00
— anodna masa	100	115,08	114,92
— kriolit	100	133,33	120,00
— alum. fluorid	100	100,00	100,00
— el. energija — kemija	100	96,50	95,10
Hala B:			
— glinica	100	100,00	100,00
— anodna masa	100	90,78	96,00
— kriolit	100	96,67	93,33
— alum. fluorid	100	77,50	77,50
— el. energija — kemija	100	101,62	100,07
Hala B-12 P:			
— glinica	100	100,00	100,10
— anodni bloki	100	99,29	98,75
— kriolit	100	96,67	90,00
— alum. fluorid	100	57,50	67,50
— el. energija — kemija	100	97,63	98,03

Izpričana družbena zrelost velike večine zaposlenih

V tovarni glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo so bili od 26. do 30. marca zbori delavcev, na katerih so delavci odločali o združitvi našega podjetja in industrije metalnih polizdelkov Slovenska Bistrica v sestavljeno organizacijo združenega dela — ZDRUŽENO ALUMINIJSKO INDUSTRIJO SLOVENIJE.

Glasovanje je bilo izvedeno na osnovi določil 117. in 161. člena samoupravnega sporazuma o spremembi samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo tovarna glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo in na osnovi 68. člena Zakona o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register.

Zbori delavcev so bili v dneh od 26. do 30. marca v vseh TOZD, delih posameznih TOZD in sektorjih v delovni skupnosti skupnih služb.

Od skupnega števila 1861 delavcev je bilo navzočih na zborih 1283 delavcev ali 68,94 %.

Za združitev v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE je glasovalo 1282 delavcev ali 68,88 % vseh delavcev.

Združitev v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE je bila izglasovana v vseh TOZD in v delovni skupnosti skupnih služb.

Izid glasovanja za združitev je razviden iz naslednje tabele po posameznih TOZD:

TOZD ali DS	Štev. zaposl.	Prisot. na zboru	% udel.	Glasov. »za«	% glasov. »za«	Glasov. »proti«	Vzdrž. glas.
Tovarna glinice	364	259	71,15	259	71,15	—	—
Tovarna aluminija	545	380	69,72	380	69,72	—	—
Vzdrževanje	443	299	67,49	298	67,26	—	1
Promet	166	141	84,94	141	84,94	—	—
Skupne službe	343	204	59,47	204	59,47	—	—
	1861	1283	68,94	1282	68,88	—	1

Na dan volitev prvih delegacij

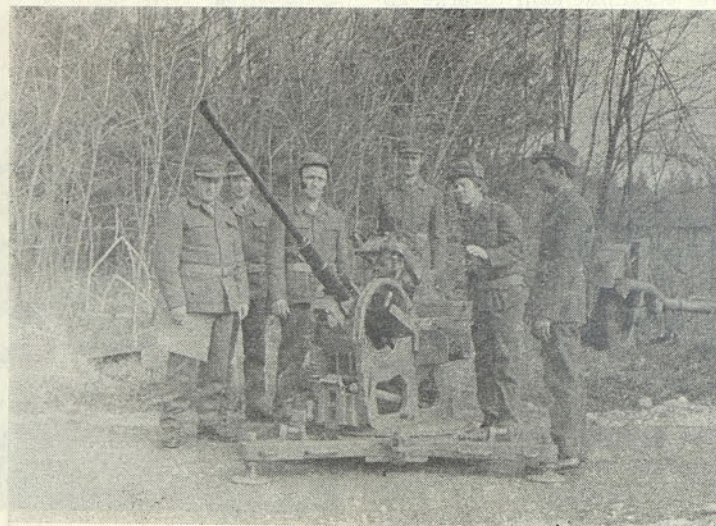
Na zborih, ko so delavci sklepali o integraciji, je bila tudi razprava in sklepanje o sprejemu samoupravnega sporazuma o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE. Samoupravni sporazum je bil v vseh TOZD in delovni skupnosti skupnih služb sprejet.

Od skupnega števila 1861 delavcev je bilo navzočih na zborih 1283 delavcev ali 68,94 %. Za samoupravni sporazum o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE je glasovalo 1283 delavcev ali 68,94 % vseh delavcev, kar je več kot polovica vseh delavcev.

K.-n.

Protest proti izzivu italijanske vlade

Oddelek protiletalske obrambe (PAO) v TGA Kidričevo

ČUVARJI TOVARNIŠKEGA NEBA — Večkrat morajo zamenjati delovne obleke s sivomaslenimi. To so naši proizvajalci glinice, aluminija, vzdrževalniki in drugi delavci naše tovarne. Tudi proste sobote so rezervirane za njihovo vadbo. Mojstri so v proizvodnji, prav tako pa hočejo biti mojstri pri topovih, minometalcih in na drugih področjih ljudske obrambe. So dobri proizvajalci in dobri čuvarji. To je njihovo geslo. Zavedajo se svojih dolžnosti in obveznosti do svojega kolektiva in naše samoupravne socialistične skupnosti.

... IN V IMPOLU?

Zbori delavcev so bili 27. in 29. marca 1974 v vseh izmenah po TOZD in v vseh sektorjih v delovni skupnosti skupnih služb.

Od skupnega števila 1692 volivnih upravičencev je 19 učenec za poklice; bilo navzočih na zborih 1279 delavcev ali 75,5 % vseh zaposlenih.

Za združitev v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE je glasovalo 1273 delavcev ali 75,2 % vseh delavcev.

Ugotovimo lahko, da je bila združitev v sestavljeno organizacijo združenega dela izglasovana v vseh TOZD in delovni skupnosti skupnih služb ter da je za združitev glasovalo 75,2 % zaposlenih.

Objavljamo tabelarični pregled rezultatov na zborih delavcev in glasovanja po posameznih TOZD in skupnih službah.

TOZD ali DS	Štev. zap.	Prisot. na zboru	% udel.	Glasov. »za«	% glasov. »za«	Glasov. »proti«	Vzdrž. glas.
Livarna	107	78	72,8	75	70,0	—	3
Valjarna	306	265	86,6	264	86,2	1	—
Stiskalnica	276	177	64,1	176	63,7	—	1
Žičarna	118	98	83,0	97	82,2	—	1
MONTAL	185	135	72,9	135	72,9	—	—
Vzdrževanje	231	159	68,8	159	68,8	—	—
Investicije	49	42	85,7	42	85,7	—	—
Družbena prehrana	30	24	80,0	24	80,0	—	—
Skupne službe	390	301	77,1	301	77,1	—	—
S k u p a j:	1692	1279	75,5	1270	75,2	1	5

Smo v združeni aluminijški industriji Slovenije

Prvo izredno zasedanje delavskega sveta TGA je bilo 22. marca z namenom, da bi delavski svet TGA predlagal vsem zborom TOZD in delovne skupnosti skupnih služb, da razpravljajo o integraciji TGA — IMPOL.

DS TGA je predlagal, da zbori odobrijo elaborat o sestavljenem podjetju TGA — IMPOL, ki je natisnjen v posebni brošuri na 51 straneh; nadalje, da soglašajo z združitvijo delovnih organizacij TGA in IMPOL v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE. Združeno podjetje naj bi poslovalo pod firmo ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE — združeno podjetje z omejeno solidarno odgovornostjo; skrajšana firma združenega podjetja je »ZALIS« v Mariboru. Sedež združene aluminijške industrije bo v Mariboru. Za vpis predzaznambe registracije združenega podjetja Združena aluminijška industrija Slovenije je pooblaščen glavni direktor TGA Milan Krajnik, dipl. oec. Vse TOZD in delovna skupnost skupnih služb sklenejo z drugimi temeljnimi organizacijami tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo in industrije maternih polizdelkov Slovenska Bistrica samoupravni sporazum o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela ZDRUŽENA ALUMINIJSKA INDUSTRIJA SLOVENIJE v besedilu, kot je bil predložen zboru, in v obliki, kot to predlagajo samoupravni organi TOZD, TGA in IMPOL.

Za podpis samoupravnega sporazuma je pooblaščen Milan Krajnik, dipl. oec., glavni direktor TGA in Vojo Veličkovič, predsednik DS TGA. Na zborih je izveden tudi kandidacijski postopek za delegate v delavski svet združenega podjetja in v odbor za samoupravno delavsko nadzorstvo.

— Prispevne stopnje

Delavski svet TGA se je seznanil s predlogi vseh delavskih svetov TOZD, ki predlagajo zborom TOZD in delovne skupnosti skupnih služb, da sprejmejo predloge koordinacijskega odbora skupščine občine Ptuj za sprejem prispevnih stopenj za financiranje skupne in splošne porabe.

— Razprava o pritožbah

V zvezi z razdelitvijo kreditov po zadnjem natečaju sta se pritožila Imre Varju in Dušan Kolarič. Po razpravi o teh pritožbah je DS TGA sklenil, da pritožbo Imre Varju za-

vrne in potrdi dodelitev kreditov v obliki, kot je to določeno s sklepom odbora za kadre, družbeni standard in varstvo pri delu št. 72 z dne 15. februarja 1974. Pritožba Dušana Kolariča proti IV. točki sklepa št. 72 o razdelitvi kreditov po VII. natečaju je bila zavržena, sklep odbora za kadre, družbeni standard in varstvo pri delu pa ostane v veljavi.

— Imenovanje novega člana volivne komisije

Delavski svet TGA je razrešil Viktorja Markoviča kot čla-

kaj si člani delovne skupnosti pričenjajo uveljavljati svoje pravice s pomočjo odvetnikov in na sodiščih.

SINDIKATI DOSLEJ OPRAVILI SVOJE DELO!

Dobro: v korist večine proizvajalcev

Čeprav nas čakajo še zahtevne in odgovorne naloge, lahko kljub vsemu smelo trdimo, da so sindikati svoje dosedanje delo v naši delovni skupnosti opravili v redu in pravočasno.

Vse priprave za ustanovitev TOZD, evidentiranje in priprave na volitve samouprav-

mi najboljše vedo, kolikokrat so bili razni sestanki in zbori delavcev, katere je, razumljivo,

Montaža

na volivne komisije za volitve članov delegacije temeljnih organizacij združenega dela našega podjetja, ker je kandidat za delegata v zbor združenega dela skupščine občine Ptuj, namesto njega pa je imenoval za novega člana Antona Koresa.

— Odpisno dovoljenje

Na prošnjo Ivana Lajha je delavski svet TGA izdal odpisno dovoljenje za del njegovih nepremičnin, katere je podaril sinu kot zastavno pravico za posojilo za stanovanjsko izgradnjo; tega je dobil v našem podjetju.

Ob koncu se je DS TGA naročil svetu za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje, naj poskusi ugotoviti vzroke, za-

nih organov in delegacij za zbor združenega dela in končno vse temeljite priprave na združitvi z IMPOLOM so zahtevale od sindikalnih delavcev mnogo časa in truda, da je bilo vse pravočasno opravljeno.

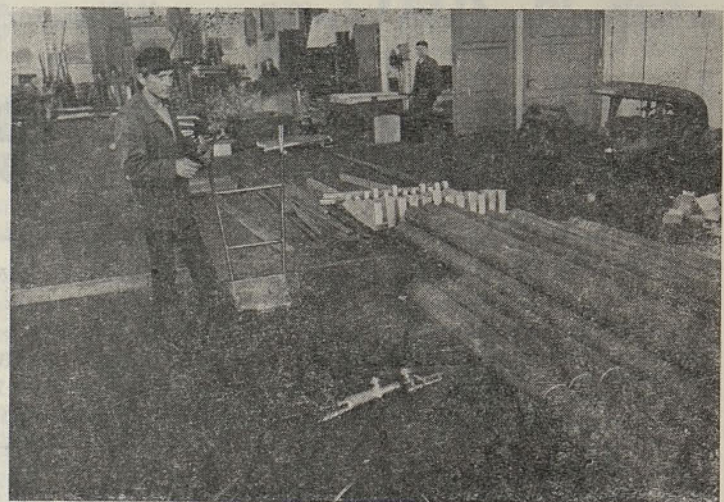
Predsedstvo tovarniškega zbora sindikata TGA, kot tudi širši politični aktiv se je sestel nešteto krat; pripravljali so gradivo za zbor delavcev in sindikalne sestanke po delovnih sindikalnih skupinah v TOZD.

To delo vedo oceniti le tisti, ki so kakorkoli sami sodelovali in spremljali vse priprave, medtem ko ga neupravičeno kritizirajo tisti, katerim ni mar delovanje sindikata, pa se tudi ne zmenijo mnogo za dogajanja okrog sebe, medtem pa vneto omalovažujejo sindikat, kot da ta sploh ne bi obstajal. Vsi člani delovne skupnosti, najbolj pa delavci iz neposredne proizvodnje v izmenah, lahko največ povedo o aktivnosti sindikalne organizacije, saj sa-

vo, pripravil prav sindikat v TOZD na pobudo in s skupno akcijo sindikata TGA in širšega političnega aktiva.

Res je tudi, da je mnogim članom kolektiva v začetku bil nejasen postopek v zvezi z evidentiranjem in poznejšim predkandidacijskim in kandidacijskim postopkom, ki nekaterim ni in ni šel v račun; vsekakor so prezeli vsebino ustave, volivnega zakona in priprav na volitve, ki so bile bolj intenzivne kot kdajkoli prej. Tak način delovanja se je pozneje seveda nekoliko razjasnil in bi danes moral vsaj do neke mere, če že ne v celoti, biti znan zares vsem delavcem.

Veliko število sestankov in zborov delavcev v minulih dveh ali treh mesecih je lahko dokaj jasno obelodanilo veliko aktivnost sindikata, ki si je po svoji moči prizadeval, da bi slehernemu delavcu vse dogodke pojasnil tako, da bi jih vsakdo temeljito spoznal; le ta-

K.—n.

Iz strojne delavnice

ko potem ne more prihajati do mnogih nejasnosti, ki vnašajo zmedo in dezinformacije, katere so nekateri krojili po svoje.

Evidentiranje je potekalo že od delovnih konferenc osnovnih organizacij sindikata v takratnih OZD in sedanjih TOZD, izvršeni so bili tudi sestanki sindikalnih skupin, kjer so se seveda svojih nalog in odgovornosti zavedali v celoti; da pa je tu in tam pri delu tudi kaj zastalo, je krivda članov IO in članov ZK, ki so svojo nalogo opravljali premalo resno in odgovorno.

Kljub temu pa je delo bilo opravljeno tako, kot smo pričakovali in kot je tudi bilo začrtano že v sami osnovi. Da je temu res tako, najbolj zgovorno dokazujejo dosedanja zbori delavcev in sindikalni sestanki skupin, predvsem še v izmenah; ti so bili odlično obiskani, pa tudi pripombe in predlogi so bili umestni.

Tisti, ki se za vsa dogajanja ni menil ves čas, je svoje pravo lice pokazal tudi na volitvah, ko se je odločil povsem nasprotno, kot je glasoval na raznih sestankih in zborih delavcev. Toda na srečo so taki pojavi v manjšini in nimajo prav nobenega vpliva na nadaljnje delovanje sindikata, drugih samoupravnih organov in političnega aktiva.

Smelo lahko trdimo, da je pretežna večina naših proizvajalcev povsem pravilno razumela dogajanje in s svojo udeležbo na sindikalnih sestankih in zborih delavcev tudi potrdila, da je za napredek in razvoj svojega kolektiva, da torej ne bo nasedla tistim, ki skušajo omalovaževati delo sindikalne organizacije v TGA, kot tudi v posameznih TOZD.

Dosedanja podpora velike večine naših delavcev je tudi najboljši dokaz, da delavci podpirajo prizadevanja svoje sindikalne organizacije in da bodo vsa prizadevanja, ki gredo v korist delavca kot tudi celotnega kolektiva, podpirali tudi v bodoče, saj so pred nami še zahtevne in odgovorne naloge, katerim bomo kos le s skupnim delom in enotnimi prizadevanji.

O prizadevanjih in nalogah našega sindikata v TGA pa morda kaj več — prihodnjič!

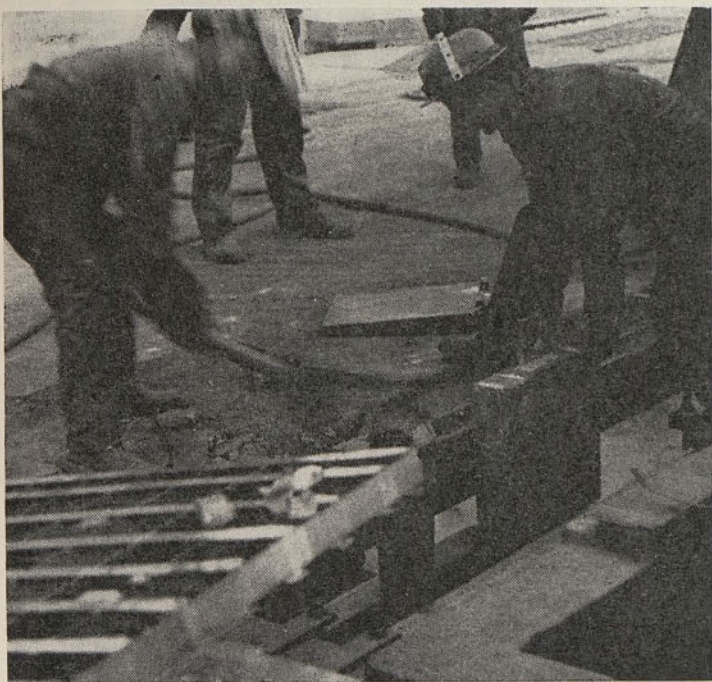
F. Meško

Naloge skupne, pa vendar tudi specifične

Glede na to, da smo tudi v naši delovni skupnosti že ustanovili aktivne mladih delavcev pri osnovnih organizacijah sindikata, bo nedvomno prav, da se s tem vprašanjem bolj spoznamo, saj vemo, da je prav vprašanje aktiva mladih delavcev eno od najbolj spornih.

Vsi predsedniki OOS v TOZD so dobili v roke priročnik o reorganizaciji sindikatov in zveze sindikatov, katerega je seveda potrebno temeljito obdelati in preštudirati, saj prav o reorganizaciji sindikatov vse premalo govorimo, bolj rečeno, premalo vemo v kolektivu. Ker priročnika ni mo-

organizacije, ne pa akcija, katere namen bi bil zanikati vlogo zveze mladine na katerikoli ravni njenega organiziranja. Zato je v skupnem sporočilu jasno zapisano, da ostajata obe organizaciji še naprej in da sindikalni dokumenti ne posegajo v organiziranost zveze mladih, ampak pomenijo samo

Izklop elektrolitske peči

gel dobiti sleherni član kolektiva, bo najbolje, da se v tej in morda še v naslednji številki našega tovarniškega glasila izčrpeje seznanimo s tistimi sestavki, ki so za vse člane sindikata najbolj zanimivi in pomembni.

Zato se najprej odločamo za ustanovitev aktiva mladih delavcev, o katerem je v omenjenem priročniku konkretno spregovoril Franček Kavčič, sam priročnik pa je izdal RS ZSS — sektor za obveščanje in politično propagando.

Kot smo že uvodoma omenili, je vprašanje aktivov mladih delavcev eno od najbolj spornih vprašanj v zvezi z novo organiziranostjo sindikatov in zveze sindikatov. Pojavlja se ves čas, odkar smo v slovenskih sindikatih začeli razmišljati o novi organiziranosti. To akcijo v zvezi z aktivom mladih delavcev smo začeli zaradi izhodišč, katera je določila 3. konferenca ZKJ v svojih dokumentih. O tem smo se dogovorili tudi na 4. konferenci zveze sindikatov Slovenije, mladinci pa na svoji 2. konferenci tretjega sklica.

Zaradi nejasnosti v zvezi s konkretno organiziranostjo mladih v sindikatih je bila sklicana skupna seja predsedstva RS zveze sindikatov Slovenije, na kateri je bilo sprejeto skupno sporočilo prav z namenom, da bi odpravili bistvene nejasnosti, ki so se pojavile v zvezi s tem. Ta stališča je kasneje potrdil tudi RS ZSS na svoji plenarni seji.

Na kratko naj najprej torej obrazložimo izhodišča, zakaj v sindikatih ustvarjamo prostor tudi za politično organiziranje mladih delavcev. Vsi vemo, da so mladi delavci sestavni del delavskega razreda in da so bili že dosedaj organizirani v njegovi najširši družbenopolitični organizaciji — v sindikalni organizaciji.

Ustanavljanje aktivov mladih delavcev je samo akcija, ki naj ustvari nove politične možnosti za učinkovitejšo delovanje mladinske

ustvarjanje novih političnih in organizacijskih možnosti za mlade v okviru sindikalne organizacije.

Vsak delavec je član sindikata, ne glede na svojo starost. Tudi mladi delavci so bili že doslej organizirani v sindikatu. Sedaj bodo v okviru sindikata imeli svoje organizacijske možnosti. O teh možnostih je bilo že dosti povedanega. V osnovnih organizacijah sindikata bodo aktivni mladi delavcev, v katerih bodo vsi mladi delavci, medtem ko bodo v ostalih organih sindikatov aktivni mladi delavcev, ki bodo sestavljeni glede na strukturo članstva. V organih sindikatov na vseh ravneh sindikalne organiziranosti bo potrebno zagotoviti ustrezen delež mladih delavcev, ki bodo tvorili aktivne mladih delavcev.

In sedaj še vprašanje, zakaj se mladi delavci sploh politično organizirajo? Jasno je, da so osnovni motivi za politično organiziranje interesi mladih delavcev. Pred časom smo bili priče poskusom, ko so v nekaj občinah skušali ugotoviti interese in naloge aktiva mladih delavcev v TOZD. Dejansko so naloge rešili tako, da so prepisali iz predloga za novo organiziranost probleme in naloge, ki so pred osnovno organizacijo sindikata, in jih pripisali tudi mladinski organizaciji, torej aktivom mladih delavcev v OOS. S tem so želeli poudariti, da so interesi mladih delavcev in interesi drugih delavcev v svojem bistvu istovetni in da so do tega prišli prav mladinski funkcionarji, ko so razpravljali o svoji organizaciji.

S tem pa ne želimo zanikati, da je intenzivnost posameznih specifičnih interesov mladih delavcev lahko nekoliko drugačna. Vsi se najbrž strinjamo, da so interesi mladih delavcev v zvezi s stanovanjskimi vprašanji večji kot pri drugih delavcih. Lahko pa trdimo tudi obratno, da so pri ne-

katerih drugih zadevah mlajši manj zainteresirani.

In sedaj, naprej!

Kako konkretno organizirati mlade delavce v osnovni organizaciji sindikata? Iz prispevka Slavka Grčarja (o tem bomo naše člane sindikata še seznanili) je razvidno, da naj bi aktiv mladih delavcev ustanovili v vsaki osnovni organizaciji sindikata. Določene so tudi nekatere številčne omejitve. Gre namreč za to, da naj bi bilo vsaj nekaj delavcev — najmanj trije, če naj bi ustanovili aktiv mladih delavcev. Zgornje meje seveda ni potrebno določati, če bomo izpeljali tisto, o čemer smo se dogovorili za osnovne organizacije sindikata.

Če bodo osnovne organizacije sindikata šteje 300 ali največ 400 članov, najbrž ne bo osnove za to, da bi se aktiv mladih delavcev delili znotraj OOS, temveč bo lahko v vsaki OOS le en aktiv, ker bo v njem možno uresničiti vsa tista bistvena načela, katera smo določili za OOS in ki veljajo tudi za osnovno mladinsko organizacijo (neposrednost, načrtnost, javnost, odgovornost, konkretnost itd.).

Aktiv mladih delavcev je namreč hkrati s tem, ko je postal sestavni del osnovne organizacije sindikata, tudi osnovni sestavni del organizacije zveze mladine Slovenije. Če bomo uresničili načelo, za katerega smo se dogovorili v zvezi z OOS, bomo lažje uresničili tudi vse bistvene principe, ki so zahtevani za aktiv mladih delavcev.

Aktiv mladih delavcev formirajo mladi delavci sami. V ta namen lahko izvolijo poseben iniciativni odbor, pobudo za njegovo ustanovitev lahko da izvršni odbor OOS, organizacija zveze komunistov ali katerikoli družbeni dejavnik v TOZD. Aktiv mladih delavcev sestavljajo vsi mladi do 27. leta starosti.

Kaj pa odnos med aktivom mladih delavcev in izvršnim odborom osnovne organizacije sindikata?

Aktiv mladih delavcev se samostojno konstituira tako, da izvoli svoje vodstvo, lahko sekretariat, lahko tudi predsedstvo; če je aktiv manjši, sta lahko to samo predsednik ali sekretar in blagajnik. Možne so najbrž tudi druge rešitve, ki bodo sprejete v statutarjih dokumentih ZMS. Vodstvo aktiva mladih delavcev ni samo po sebi tudi sestavni del izvršnega odbora OOS. Izvršni odbor OOS mora biti sestavljen glede na strukturo članov; to pomeni, da mora biti v njem razen ustreznega deleža mladih delav-

cev ustrezno zastopan tudi delež neposrednih proizvajalcev, žena in vseh drugih struktur. V izvršni organ enakopravno volijo vsi člani osnovne organizacije sindikata. To pomeni, da aktiv mladih delavcev ne pošiljajo posebnih delegacij v izvršni odbor osnovne organizacije sindikata.

Delegate aktiva mladih delavcev izvolijo torej vsi člani OOS na skupnih volitvah. Tu pa se pojavljajo določeni problemi. Nenehno slišimo pripombe, da na odprtih kandidatnih listah izpadejo vse zahtevane strukture — posebno mladinci — in da ni mehanizmov, ki bi zagotavljali ustrezno strukturo izvršnega odbora. Mislim, da bomo ta problem rešili predvsem tako, da bomo morali biti mladi delavci tudi sami politično bolj zavzeti za take smotre in da bomo morali razširiti svo-

jo kadrovske baze. Verjetno bomo imeli še vnaprej pojave, ko bo treba v ta namen pripraviti večdelne kandidatne liste, na katerih bo treba voliti ustrezen delež vseh struktur članstva, ki morajo biti zastopane v izvršnem odboru.

Avtor tega sestavka (Franček Kavčič) namreč osebno misli, da bi bila ena od rešitev tudi bolj zaprta kandidatna lista, ki bi nastala po ustreznih predhodnih postopkih (razprava o kandidatih med člani) in ki bi tudi zagotovila ustrezno strukturo izvršnega odbora.

Toliko zaenkrat; ostali del tega aktualnega zapisa bomo nadaljevali in končali v naslednji številki Aluminija.

Ob koncu bi želel poudariti še to, da bi naj prav predsedniki aktivov mladih delavcev ta sestavek temeljito preštudirali. Vsekakor bi bilo še bolje, če bi dobili vsi predsedniki aktivov mladih delavcev podobne brošure in bi o njihovi vsebini razpravljali na svojih sejah, z gradivom pa seznanili vse člane aktiva mladih delavcev!

fm.—

ŽIVAHNEJŠA AKTIVNOST MLADIH V KIDRIČEVEM

Zdaj bolje, ko imajo svoje prostore

V zadnjem času je precej živahna aktivnost mladih v Kidričevem, saj so nekateri rezultati njihovega dela že precej opazni.

Spomnimo se malo nazaj, ko je bilo na račun mladih izrečenih precej kritičnih besed, ki so včasih bile morda malce upravičljive, v glavnem pa ne! Največji problem je bil v tem, da mladi niso imeli lastnih prostorov za shajanje, za mladinske plese in sestanke, vendar jim je s pomočjo delovne skupnosti TGA in krajevne skupnosti Kidričevo uspelo urediti prostor v prizidku restavracije, kjer so si lepo uredili dva prostora.

Pred dnevi (v aprilu) so mladinci prostovoljno kopal jarke za cestno razsvetlavo, pri garažah ob gozdu, za kar jim je krajevna skupnost odobrila nakup opreme za nogomet. Aktivni so tudi na športnem in ostalih področjih, saj želijo dokazati vsem občanom, da so zahvalni za pomoč, ki jim je bila dodeljena za ureditev prostorov, v katerih se sestajajo in kujejo nove načrte za razne koristne akcije.

Tako imajo programski svet, ki sproti vsak mesec pripravlja program za tekoči mesec, programira razne akcije in sodelovanje z drugimi organizacijami in društvi.

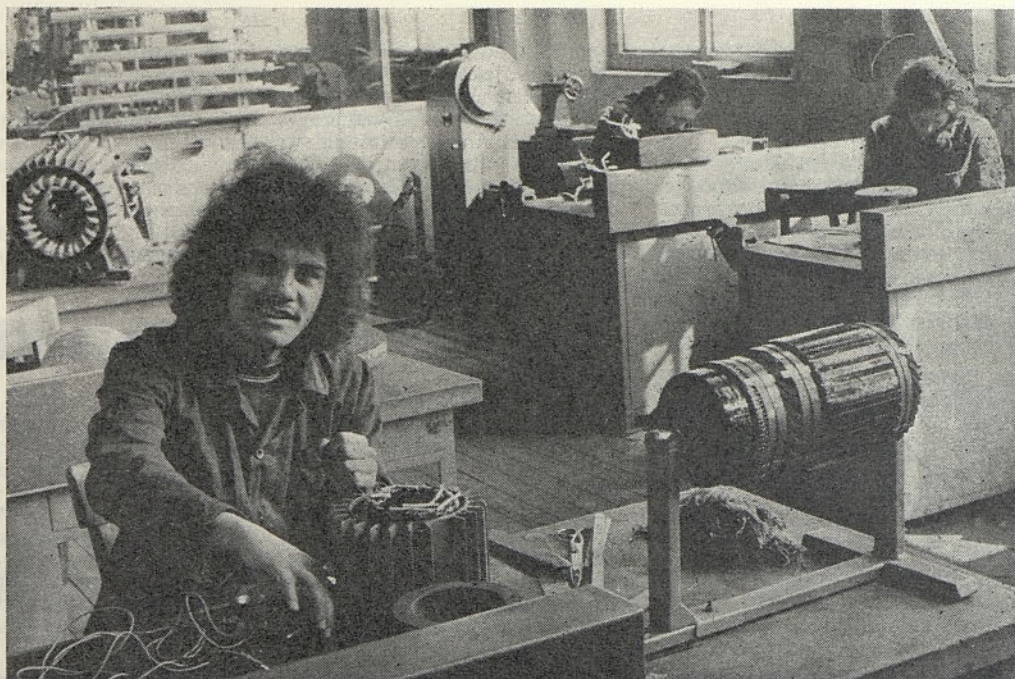
Ob vseh teh akcijah pa se najbolj želijo zahvaliti prav delovnemu kolektivu TGA in krajevni skupnosti Kidričevo za izdatno pomoč, podporo in razumevanje za njihove potrebe; njihovi prostori so namreč redno zasedeni in že resnično služijo svojemu namenu.

Sklenili so, da bodo tudi v bodoče pomagali z delom vsepovsod, kjer bo njihova pomoč potrebna in predvsem — koristna.

Iz vsega, kar so že opravili doslej, odkar imajo lastne prostore, pa je mogoče sklepati, da niso ostali le pri obljubah in besedah, ampak, da svoje obljube tudi sproti realizirajo.

Želja je, da bi bili tudi v bodoče deležni vsaj take pomoči in podpore, kot so je bili doslej, saj si tako obetajo še večje uspehe na vseh aktivnostnih področjih.

Miro Kovač

Iz elektrodelavnice

SIAL – aluminijada letos v Kidričevem

TGA Kidričevo je letošnji gostitelj udeležencev športnih iger aluminijcev vse Jugoslavije. Te so že tretje igre zapovrstjo. Inicijator teh iger je bil tov. KRSTA LOKAS iz TLM Šibenik. Na njegovo pobudo iz leta 1972 so bile prvi igre aluminijcev prav v Šibeniku, od 30. aprila do 2. maja 1972. Kot prvemu pobudniku teh delavskošportnih iger so mu podelili naslov častnega predsednika komiteja iger.

Naslednje leto so bile igre v Mostarju v času od 4. do 6. julija 1973.

Na teh igrah je sodeloval tudi kolektiv TGA Boris Kidrič Kidričevo in zabeležil vidne uspehe, v skupni uvrstitvi je bil namreč tik pod vrhom.

Letošnje igre bi nam morale kot domačinu in gostitelju na domačem terenu prinesiti še večje uspehe, katere tudi pričakujemo.

Uradni naziv iger se glasi:

ŠPORTNE IGRE ALUMINIJAŠA JUGOSLAVIJE, skrajšano »SIAL«.

in kvalitativnemu izboljšanju telesne kulture, kulture in športa v teh kolektivih iz vse Jugoslavije;

— s sodelovanjem s turističnimi organizacijami obogatiti njihov kulturnozabavni program.

Igre imajo tudi svoj grb in zastavo svetlo modre barve. Igre vodi komite, katerega sestavljajo člani udeleženk: iz vsakega kolektiva dva. Komite voli iz vrst svojih članov pred-

KOMITE ODLOČA:

o datumu, trajanju in programu iger (ob sodelovanju z organizatorjem); oblikah in vsebini medalj, pokalov in diplom; pristojnostih sekretariata; nastopu športnikov organizacij udeleženk; menjavah in dopolnitvah statuta iger; finančnem planu skupnih stroškov (zastava, grb, prehodni pokal, stalni pokal in znaka »SIAL«); končnem računu in ostalih pomembnih vprašanjih, vezanih za izvedbo iger.

(Nadaljevanje na 7. strani)

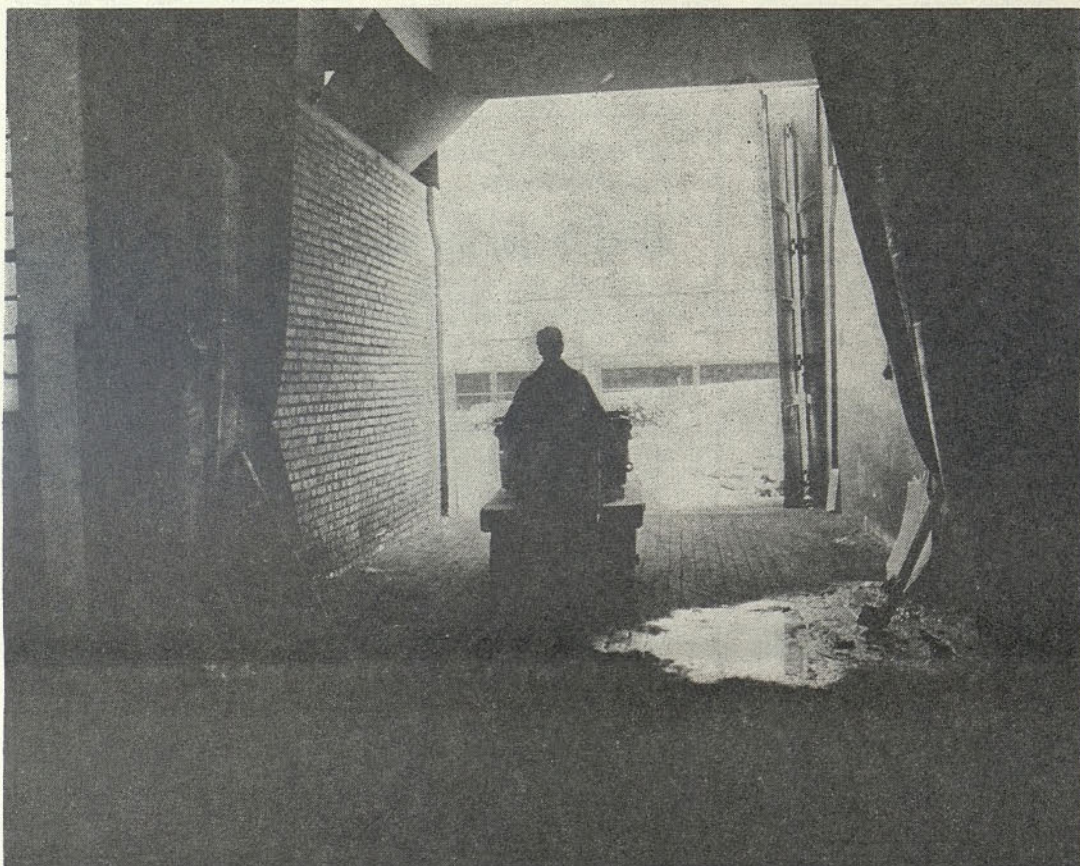
Stroškovnik

III. DELAVSKOŠPORTNIH IGER ALUMINIJEV JUGOSLAVIJE

1. IZDELAVA MEDALJ	32.697,50 din
a) 58 zlatih á 220,50	12.789,00 din
b) 58 srebrnih á 181,30	10.515,40 din
c) 58 bronastih á 161,95	9.393,10 din
2. POKALI	14.091,25 din
a) pokal za I. mesto	683,85 din
b) 8 art. 28/265 á 565,50	4.524,00 din
c) 8 art. 28/266 á 492,00	3.936,00 din
d) 8 art. 28/267 á 467,50	3.740,00 din
e) 2 art. 28/417 in art. 28/233	1.207,40 din
3. PRILOŽNOSTNE NAGRADE	2.480,00 din
8 nagrad za najboljše posameznike á 310,00 din	2.480,00 din
4. EMBLEMI, ŠTEVILKE	540,00 din
a) emblemi, 60 kom. á 5,00 din	300,00 din
b) številke, 60 kom. á 4,00 din	240,00 din
5. TRIKOTNE ZASTAVICE	5.600,00 din
a) h = 30 cm, 50 kom. á 32,00 din	1.600,00 din
b) h = 20 cm, 200 kom. á 20,00 din	4.000,00 din
6. IZDELAVA TRANSPARENTOV	490,00 din
platno 20 m á 24,50 din	
napis — doma	
7. PROPAGANDNI MATERIAL	10.500,00 din
a) 2.500 brošur	6.500,00 din
b) 300 plakatov	2.500,00 din
c) 10.000 letakov	1.500,00 din
8. POTREBNI ŠPORTNI REKVIZITI	21.738,80 din
a) 2 mreži za odbojko á 2.000,00	4.000,00 din
b) 4 goli za nogomet á 2.100,00 din	8.400,00 din
c) 4 mreže za gole á 720,00 din	2.880,00 din
d) 3 žoge za odbojko á 205,00 din	615,00 din
e) 2 žogi za nogomet á 378,90	757,80 din
f) 2 žogi za rokomet á 273,00	546,00 din
g) 300 žogic za namizni tenis á 4,50 din	1.350,00 din
h) mizi za namizni tenis á 1.500,00 din	3.000,00 din
j) 10.000 diabol	190,00 din
9. NAJEMNINA ZA KEGLJIŠČE	600,00 din
10. DNEVNICE IN TAKSE ZA SODNIKE	4.800,00 din
a) dnevnic, 28 x 1,5 = 42 dnevnic x 80,00 din	3.360,00 din
b) takse, 72 tekem á 20,00 din	1.440,00 din
11. IZDELAVA JAMBOROV	
a) veliki za zastavo 1 komad	
b) manjši za zastave udeležencev 6 kom. (izdelano doma) material bo vrnjen	
12. ORGANIZACIJSKOFUNKCIONALNI STROŠKI	39.100,00 din
a) seje komiteta »SIALA«	1.500,00 din
b) darila ekipam (koranti)	4.000,00 din
c) svečana otvoritev III. »SIALA«	1.180,00 din
d) svečano zap. iger — zabavni program	6.000,00 din
e) stroški press-centra	1.120,00 din
f) predvidena potovanja	1.600,00 din
g) bilteni, vabila, program iger	2.150,00 din
h) poštni in administrativni stroški	2.650,00 din
j) svečana večerja za udeležence	20.900,00 din
13. NAJEMNINA ZA ROKOMETNO IGRISČE	400,00 din
14. UREDITEV RAZSVETLJAVE ZA NAMIZNI TENIS IN ODBOJKO (telovadnica)	20.521,40 din

SKUPAJ:

153.558,95 din

Vhod

Športne igre aluminijcev Jugoslavije naj bi bile vsakoletni športni pregled dosežkov predstavnikov gelovnih organizacij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in predelavo aluminija. Smoter iger bi naj bil:

— okrepitev prijateljskih odnosov športnikov vseh ju-

goslovanskih proizvajalcev in predelovalcev aluminija;

— stimuliranje športnorekreativnih društev v teh kolektivih, uveljavljanje širših interesov za športnike, telesno kulturo in rekreacijo;

— prispevek kvantitativnemu

sednika, podpredsednika in tajnika, ki tvorijo sekretariat komiteja. Ta pripravlja in vodi sestanke in seje, vodi organizacijo in uresničevanje vsakoletnih iger in ima v ta namen najmanj dve konferenci letno, poleg konferenc samega organizatorja iger — seveda.

Slovinci smo živeli že stoletja brez kakršnekoli organizirane dejavnosti na športnem področju. Šele leto 1851 je pričetek organizirane vadbe v šolah. Pionir je bil Stevo Mandić, ki je pričel z vadbo telesnih vaj na ljubljanski gimnaziji. Leta 1863 je v Sloveniji bilo ustanovljeno prvo telovadno društvo »Južni Sokol«, štiri leta pozneje pa smo dobili tudi prvo literaturo s tega področja (Nauk o telovadbi).

Telesna vzgoja se je pozneje pričela vse bolj širiti in človek je kmalu spoznal potrebnost telesne aktivnosti za svoj razvoj, delovno zmogljivost in zdravje. Vzporedno s tem se je formiralo vse več telovadnih in športnih društev, rasla so tudi igrišča in drugi potrebni objekti. Žal pa v svetovnem merilu še vedno po-

menimo zelo malo, pa tudi pri gradnji objektov se še krepko držimo repa.

Že po drugi svetovni vojni smo pričeli z načrtnim delom na področju rekreacije. Pričeli smo z organiziranjem delavskošportnih iger, za kar so dali pobudo sindikati. Tudi tu ni šlo, kot bi bilo treba, kajti te

delavskošportne igre so pričele dobivati vse večjo širino in cilj teh iger ni bila več množičnost, ampak kvaliteta. Delovne organizacije so pričele v svoje kolektive vabiti uspešnejše športnike, pri tem so za nemarjale slabše, ki so bili najbolj potrebni športa. Delavec je bil zopet odrinjen in se

je moral znajti, kot se je znal. Športno aktivnostjo se je moral ukvarjati sam — neorganizirano. Bistvo rekreacije v sedanjem času pa ni kvaliteta, ampak pritegnitev množice organizirani vadbi.

Pomen rekreacije

Beseda rekreacija je latinškega izvora »recreare« in po-

meni: obnoviti, okrepiti, znova ustvariti.

Pomen rekreacije se širi predvsem zaradi:

1. svet tehnike se je v prirodnem okolju naglo razvil;

2. človekov organizem ne more svojih funkcij spontano tako hitro prilagajati potrebam civilizacije in zmanj-

šati aktivnosti, ki jo sprošča, obstaja nevarnost za upadanje telesne in psihične kondicije;

3. količinski odnos med delom in počitkom se veča v korist počitka.

Če pričemo pod točko 1, vidimo, da je tehnika toliko napredovala, da človek vlaga vse

ves delovni čas ponavlja določene, naučene gibe. In kaj nastaja? Pojavlja se monotonija, ki živčno zelo obremenjuje. Strokovnjaki so ugotovili, da je tekoči trak bolj škodljiv kot koristen, zato ga že marsikje opuščajo.

Pod točko 2. lahko ugotovimo, da tehnizacija tako hitro

Mesto in pomen rekreacije v

manj fizičnega napora v svoje delo. Dobili smo tekoči trak in druge tehnične pridobitve v proizvodnji, ki človeku olajšujejo delo. Res je, da nam ti dosežki olajšujejo fizični napor, obenem pa nam vse bolj obremenjujejo živčni sistem. Človek pri tekočem traku ni več človek, postaja avtomat in

napreduje, da človek težko spremlja njen tempo rasti. Stežka se prilagaja vsakodnevnim novostim, ki ga obkrožajo in ki mu jih potrošniška rast pri reklamah ponuja. Človek je po tej plati zelo občutljiv, ker misli, zakaj ne bi jaz imel, kar ima sosed, sodelavec, prijatelj... Tega vsega ne ku-

SIAL — aluminijada letos v Kidričevem

(Nadaljevanje s 6. strani)

V kraju iger se mora formirati organizacijski odbor, ki organizira izpeljavo iger. V ta namen smo tudi pri nas izvolili organizacijski odbor in tiskovni center, ki šteje 31 ljudi. Predsednik odbora je Anton Kurilič, podpredsednik Anton Kosi in tajnik Vojo Veličkovič. V njem so še člani: Peter Radulovič, Adolf Kosi, Franjo Lončarič, Viktor Hažabent, Jože Kuzma, dipl. ing., Vojtek Rajher, dipl. ing., Karel Levanič, ing., Sergej Pavličev, dipl. ing., Stane Tonejc, dipl. ing., Franc Meško, Franc Toš, Franc Emeršič, Anton Fajfarič, Katarina Bednjak, Milan Milosavljevič, Radenko Salemovič, dipl. ing., Ivan Mazera, Boris Urbančič, Jože Matjašič, Matevž Cestnik, KS Kidričevo, Mira Verbančič.

Obenem so v odboru tudi člani, ki so vodje posameznih panog: Ivo Krnjič, vodja nogometa, Mirko Kuhar, vodja rokmeta, Albin Sponja — odbojka, Stanko Debeljak, dipl. ing. — namizni tenis, Martin Majcenovič — šah, Konrad Kramberger — streljanje, Stanko Zupanič — kegljanje.

Od vseh članov kolektiva, ki so za določene športne discipline zainteresirani in bi želeli tekmovali, pričakujemo, da se bodo povezali z vodji teh panog, ki bodo pričeli s pripravami za to tekmovalje.

Zelja je, da bi bilo interesentov čimveč, da bi vodje lahko formirali zares kvalitetne ekipe, ki bi dostojno predstavljale naš kolektiv na bližnjih igrah, katerih domačin smo letos.

Za igre, ki bodo v Kidričevem od 4. do 6. julija 1974, je organizacijski odbor že pripravil stroškovnik, ki zajema: izdelavo medalj in pokalov, vse potrebne rekvizite, najemnine za igrišča, organizacijsko-funkcionalne stroške, dnevnice in takse sodnikov, propagandni material in priložnostne nagrade. Stroškovnik je objavljen na 6. strani.

Za letošnje III. delavsko-sportne igre aluminijcev Jugoslavije pričakujemo prijave naslednjih kolektivov:

- ALUMINIJSKI KOMBINAT — TITOGRAD
- IMPOL — SLOVENSKA BISTRICA
- ENERGOINVEST, TVORNICA GLINICE — MOSTAR
- TVORNICA LAKIH METALA — ŠIBENIK

- SLOBODAN PENEZIČ — KRCUN, valjaonica bakra — SEVOJNO
- TGA »BORIS KIDRIČ« — KIDRIČEVO.

Vsi navedeni kolektivi, ki bodo sodelovali na III. delavsko-sportnih igrah aluminijcev Jugoslavije, bodo nastopili s približno 350 udeleženci. Pomembno pri tem je, da je okrog 80 odst. sodelujočih iz vrst neposrednih proizvajalcev kar dokazuje, kako je

šport priljubljen ravno pri delavcih, ki so rekreacije najbolj potrebni po napornem fizičnem delu.

Za vse tekmovalce prvih treh ekip so namenjene medalje: zlate, srebrne in bronaste, odvisno od uvrstitve. Medalje so za vse discipline. Poleg tega bodo podeljeni prvim trem kolektivom pokali za skupen dosežek ali uvrstitev. Prav tako bodo dobili pokale tudi prvi trije v disciplinah, kjer nastopajo posamezniki.

Organizacijski odbor je tudi poskrbel za propagandni material. V ta namen bo natisnanih 2500 brošur, ki bodo razdeljene med naše člane kolektiva. Iz brošure, katero bo vsak član dobil, bo lah-

ko natančneje spoznal delovne organizacije, članice združenja aluminijcev, ki so pomemben dejavnik na področju aluminijске industrije Jugoslavije.

Pri tem moramo poudariti, da so športne igre le del skupnih dejavnosti in dogovarjanj proizvajalcev in predelovalcev aluminija v SFRJ. Razen tega se bodo seznanili še z zgodovino Ptuja in njegovimi znamenitostmi, saj je to eno najstarejših mest v Jugoslaviji, ki je, žal, še premalo znano.

Za ogled vseh tekem, ki bodo v Kidričevem in v Ptuj, je poskrbljeno s tri sto plakati in 10.000 letaki, katere bo Aeroklub Ptuj raztresel po vsej ptujski regiji. Na plakatih in letakih bosta na-

tisnjena program in potek vseh iger.

Na vse sodelujoče v organizaciji in tekmovalce želimo apelirati, pa tudi na vse ostale člane našega kolektiva, da bi se potrudili in bili z bodrenjem na tekmovalnih in moralno oporo našim tekmovalcem. Na ogled tekmovalj vabimo vse, kajti smoter teh iger je zблиževanje s člani drugih delovnih kolektivov, navezovanje stikov, utrjevanje bratstva in enotnosti vseh jugoslovanskih narodov.

Za nas v Kidričevem so te igre še toliko pomembnejše, ker so povezane z jubilejem naše tovarne, ki praznuje letos 20-letnico proizvodne dejavnosti.

J. K.

SEMINARJI ZA SAMOUPRAVNE ORGANE POTREBNI IN KORISTNI

V naših samoupravnih organih, od delavskih svetov v TOZD, delavskega sveta TGA pa vse do odborov in svetov, deluje veliko novih članov delovne skupnosti, med katerimi je precej takih, ki so v teh organih prvič. To je vsekakor za te tovariše in tovarišice velika preizkušnja in težak izpit, katerega bo nujno potrebno opraviti, saj brez pravičnega razumevanja določenih problemov ne more biti tudi pravične in odločne rešitve.

Doslej so v zelo kratkem času imeli novoizvoljeni delavski sveti v TOZD že tri in

celo štiri seje, kar je za tako kratek čas precejšnja preizkušnja njihove odločnosti in ugotavljanja, kako spoznavajo določene probleme, kako te ocenjujejo in kar je bistveno, kako te skušajo reševati.

Iz nekaterih minulih sej smo lahko zaključili, da se posamezni člani še niso znašli in da se z določenim nezaupanjem vključujejo v razprave, kar seveda pozneje vpliva na odločitve, ko se je treba izreči za ali proti določenemu predlogu.

To trenutno nezaupanje v samega sebe je povsem razumljivo in zato tudi zahteva močno podporo in pomoč nas vseh, ki smo v takih organih že delali nekaj let. Tudi sami vemo, kako nam je bilo prvič v takem organu in kako smo se sčasoma le živeli v vso dogajanje in pričeli misliti bolj konkretno, kar je povsem pomembno: sami pri sebi. Mnogi naši sodelavci, ki so se prvič znašli v hudem tempu raznovrstnih dogodkov, so še kako potrebni podpore in naše skupne pomoči. Ena možnost, seveda tudi najboljša, je vsekakor organiziranje seminarja za samoupravne organe, katerega bi se morali udeležiti prav vsi člani, ki so z novimi volitvami postali samoupravljalci. Kot taki morajo brez nadaljnega poznanja vsaj osnovna načela in zadeve, brez katerih ne bodo

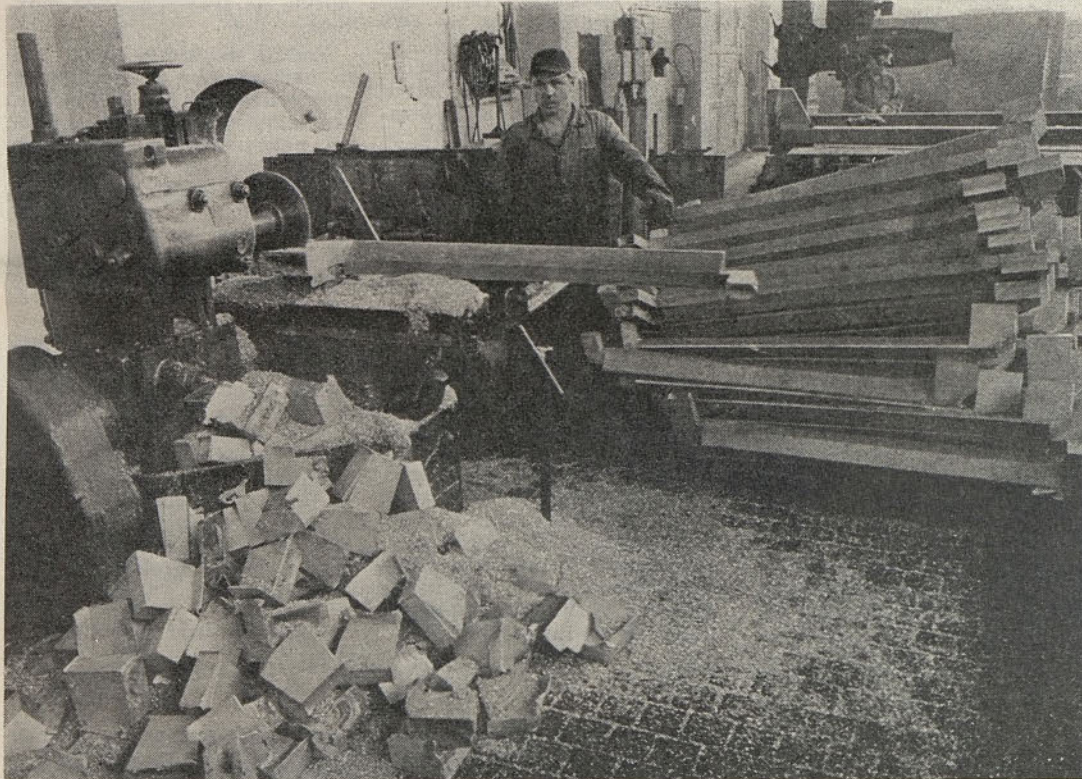
mogli slediti mnogim notranjim problemom, katere bodo morali reševati tako ali drugače.

Da je celotna zadeva še bolj zamotana, je tudi dejstvo, da je precej novih članov prav v času novih ustavnih sprememb in novih trenutkov, ki so za delavca izredno zanimivi in pomembni, da je postalo samoupravljanje v TOZD nekaj, kar sicer ni novo, vendar za mnoge vsekakor zelo zanimiv splet dogodkov v nenehnem tempu, v katerem so se naenkrat znašli. Bližnji seminarji (prav gotovo bodo v tem času že v polnem razmahu) bodo zanesljivo mnogo koristili ne le tistim, ki so letos prvič prišli v samoupravne organe, ampak tudi onim, ki so svoj čas že bili v njih. Pogoji poslovanja v TOZD se vsekakor razlikujejo od prejšnjega načina poslovanja, pa čeravno tudi sedaj poslujemo in delamo tako, kot smo delno že doslej, seveda z določenimi spremembami, katere je prinesla nova ustava in pa poslovanje v TOZD.

In zakaj so sploh taki seminarji potrebni?

Prav nič novega ne bom povedal, če se ozrem malce nazaj, na nekaj minulih sej delavskih svetov in ostalih samoupravnih organov. Povsem ra-

(Nadaljevanje na zadnji strani)

Priprava drogov za kline

pujemo iz potrebe, ampak zaradi družbenega ugleda — prestiža. Sami se še ne zavedamo da se z vsemi temi potrošniškimi dobrinami — zaradi prestiža — le siromaščimo. S standardom, ki ga danes imamo in ki vse bolj raste, izgublamo po drugi — kulturni in telesnovzgojni plati. Po delovnem

vedamo, kako naš organizem propada, z njim se nam slabša zdravstveno stanje in delovna sposobnost.

Pod točko 3. lahko ugotovimo, da se odnos med delom in počitkom vse bolj veča v korist slednjega. Delovni čas se nam z rastjo standarda vse bolj krajša, vedno več imamo

hoče. Današnji človek absolutno preveč je, se občutno premalo giblje, postaja zamaščen, kar dviguje krvni pritisk. Zamaščenost ne povzroča le premalo gibanja, slabi tudi razpon in regulacije organskih funkcij, manjša moč mišic, gibljivost, fizično kondicijo in tako krajša življenjsko dobo.

75.000 umre, v ZDA celo 500.000.

Že ob tem podatku bi se lahko zamislili in bi nam moral pomagati pri ugotovitvi, kako važna je rekreacija za delovnega človeka. Zato so po vsem svetu pričela organizirana gibanja za rekreacijo. Mnoge države so jih pričele ne samo pro-

vržencev; žal je ta aktivnost premalo organizirana, preveč individualna, kljub obširnosti elementov, ki jih zajema.

Rekreacija nam je torej v vsakodnevnem življenju neobhodno potrebna, zato menim, da bi tudi pri nas morali uveljavljati ukrepe za njeno popularizacijo, jo delovnemu človeku prikazati v pravi vrednosti in utemeljiti njeno koristnost.

Rekreacijska aktivnost je današnjemu delovnemu človeku potrebna z več vidikov: zaradi delovne sposobnosti, obrambne pripravljenosti, zdravstvene varnosti itd. Zato ima vso pravico, da se z organizirano rekreacijo oblikuje v vsestransko pridobitnega člana naše družbene ureditve.

J. K.

organizacijah združenega dela

času navadno obilno obedujemo, ležemo, preberemo časopise, zvečer smo sužnji televizije itd... Manjka nam gibanje, ki nam ga potrošniška rast raznih »potrebniškov« še bolj omejuje, z zmanjšanjem gibanja pa upada tudi telesna in z njo še psihična kondicija. Sami se ne za-

časa za počitek. Kako ta počitek izrabimo, sem omenil že v prejšnji točki.

Znanstveniki so že ugotovili, da je 20. stoletje — stoletje prevelikih želodcev. Z rastjo standarda se vedno bolj hranimo, pri tem seveda ne pazimo na pravilno prehrano in uživamo vse, česar se nam za-

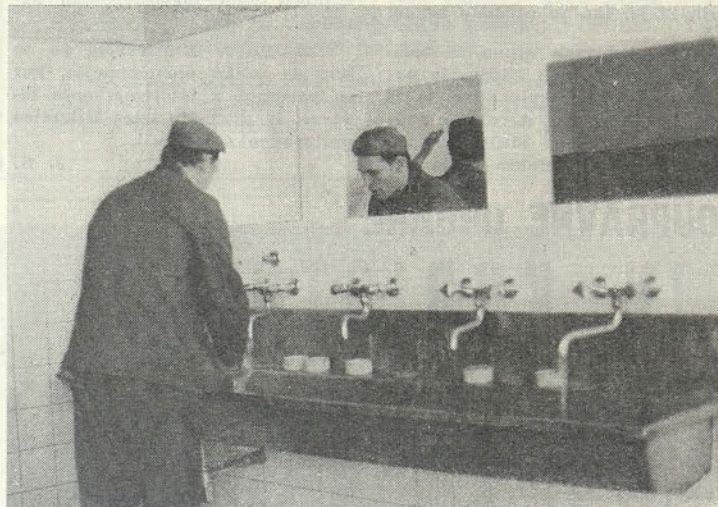
Prof. dr. Mellerowicz je ugotovil, da morata predvsem zaradi telesne neaktivnosti dve tretjini delavcev in uslužbencev v Nemčiji deset let pred redno upokojitvijo zapustiti svoje delovno mesto, da ima letno 250.000 delavcev srčni infarkt, da jih od tega letno

pagirati, ampak tudi uresničevati v raznih oblikah in pod različnimi imeni. Omenil bi le TRIM, ki izvira iz Nizozemske, pod tem imenom pa je zaživel tudi pri nas. Postal je takorekoč ena od prvih, žal pa domala edina oblika rekreacije pri nas. TRIM je z gradnjo trim stez dobil lepo število pri-

Ravnotežje — med proizvodnjo in potrošnjo aluminija

V obdobju med letom 1970 in koncem leta 1972 je svetovna aluminijaska industrija preživela težko obdobje, ki je bilo pogojeno z dvema nesrečnima faktorjema: — hitra rast proizvodnih kapacitet

razpoložljive kapacitete. Razlika med obema je bila delno pokrita z zmanjšanjem ameriških rezerv, deloma pa z usmerjenim tradicionalnim dotokom kovine z vzhoda. V tej situaciji je bila oskrba z aluminijem kritična. Po navedbah e-

Pred malico

Odmor

Med leti 1969 in 1972 je bilo registriranih v zapadnem svetu 20 novih proizvodnih podjetij. Tu ni všteto povečanje obstoječih proizvodnih kapacitet: 8 v Evropi

5 v Severni in Južni Ameriki

1 v Afriki
4 v Aziji
2 v Avstraliji

Torej so se med leti 1965 in 1969 kapacitete in povpraševanja po aluminiju razvijala v ritmu, za katerega bi lahko rekli, da je bil uravnotežen, med leti 1969 in 1972 pa so proizvodne kapacitete zapadnega sveta porasle od 7,5 na 10,8 milijona ton. To daje letni porast 12,55% z maksimumom 16% leta 1970 in 1971. Četudi bi se povpraševanje nadaljevalo z letnim porastom 9%, bi prišlo do porušitve ravnotežja. Namesto porasta je zapadna ekonomija zašla v močno zmanjšanje povpraševanja po aluminiju:

- 1,5% porasta med leti 1969 in 1970
- 5,4% porasta med leti 1970 in 1971
- poživitev je prišla šele v letu 1972 s porastom 12,6%.

To je bila kriza. Ostalo vam je znano: preveč metala, razbremenilne prodaje, ki so vodile do zniževanja cen, negotovost koncem leta 1972, nagel porast povpraševanja v letu 1973 (okrog 15%), kar je povzročalo težave pri vzpostavljanju ravnotežja in prišli smo ponovno v situacijo s težavno preskrbo z aluminijem.

Podane so bile le grobe potoze. Ustavil se bom pri nekaterih točkah:

- smisel povečevanja kapacitet
- porušitve ravnotežja ponudba — povpraševanje in njegovi učinki
- povratek k ravnotežju, veliko pomanjkanje v letu 1973
- perspektive

SMISEL POVEČEVANJA KAPACITET

Obstoj za ekonomsko bazo nujno potrebnega proizvoda, katerega je možno vskladiščiti in transportirati, povečanje porasta povpraševanja za 10 odst. letno in možnost za izgradnjo novih kapacitet v predvidenem roku. Vse to je povzročilo veliko vneto za povečanjem proizvodnje v trenutku, ko se je ponudila možnost.

Zadnje desetletje je bil edini ekonomski vir energije za elektrolize vodna energija, potencialni razvoj se je omejil na nekaj možnih področij z nizko ceno električne energije: Norveška, Kanada, ZDA Islandija, Afrika. V primeru zadnjega je bila čisto pri razvoju odločilna tudi politična situacija. Ta situacija je že sama po sebi prinašala tudi določene omejitve.

S pojavom zemeljskega plina in atomske energije so se odprle nove možnosti, sicer na nivoju višjih cen energije, kot so bile prejšnje, vendar so te možnosti še vedno bile sprejemljive vsaj za elektrolizo. To je bila izhodiščna točka za nastanek sedanjih tovarn. Obenem je to bil začetek povečevanja števila učinkovitih proizvajalcev.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Malica v elektrovzdrževanju

— zmanjšanje porasta povpraševanja po aluminiju.

To je porušilo ravnotežje med povpraševanjem in ponudbo, pa vodilo do močnega znižanja cen.

V letu 1969 so se proizvodne kapacitete zapadnega sveta povečale na 7,55 milijona ton. Povpraševanje se je ustalilo na kakšnih 7,87 milijona ton, to je nekoliko več, kot so znašale

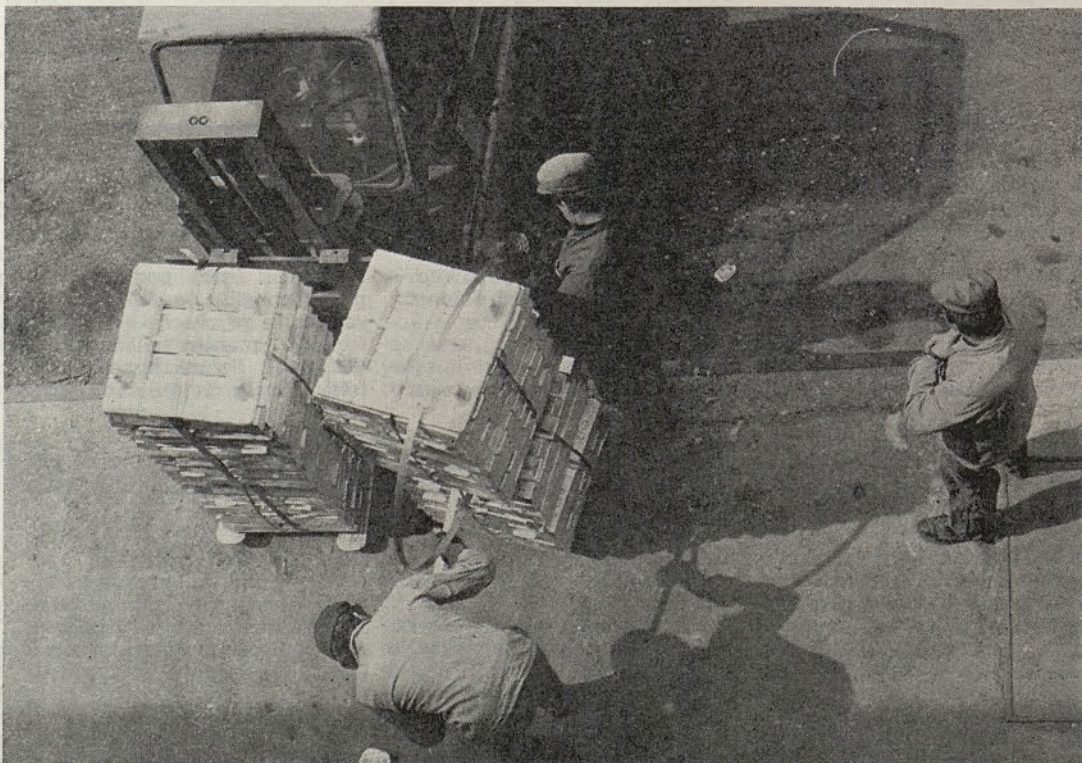
konomistov O.E.A. je situacijo s preskrbo aluminija otežkočal več kot 10% porast povpraševanja po aluminiju v odnosu na leto 1968, kakor tudi nakupi porabnikov aluminija na zalogo; ti so bili očitni ob znakih pomanjkanja kovine. Te nastale tržne zaloge, katere ocenjujejo na nekaj 100 tisoč ton, so se ob prvih znakih zmanjšanja konjunktura pojavile na tržišču in pritiskale na odtok sprotne proizvodnje.

Nastanek krize

Leta 1969 je po celotnem desetletju povečanega letnega povpraševanja za 9% vladal v aluminijaski industriji velik optimizem. Analitiki so soglasno predvidevali, da se bo tak porast nadaljeval tudi v naslednjih letih. Svetovna banka se je pokazala domala pesimistična, ko je predvidela

možno zmanjšanje nivoja porasta od 9 na 8,5% v letih 1975 do 1980, torej morebitno zmanjšanje porabe aluminija.

Ta ugodna klima je vplivala na razvoj proizvodnih kapacitet in je kot posledica statistične napake pri ocenjevanju različnih projektov vodila do prevelikih kapacitet.

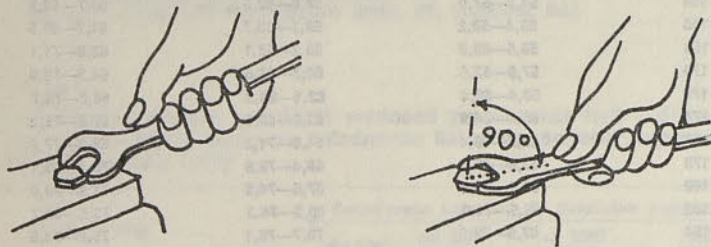
Nakladanje

Varno delo s ključi

Pri delu moramo uporabljati samo brezhibne ključe. Tudi to orodje mora biti prilagojeno vrsti dela. Na primer, če delavec močno priteza vijajne matice z raztegnjenim ali neustreznim ključem, se mu ta lahko izmuzne; delavec se udari, lahko izgubi ravnotežje — visoka mesta! — in pade. Ključ mora oprijeti vsaj 3/4 oboda matice. Najbolje je, če prime vso matico. Nevarno je delati s ključi na visokih napeljavah, npr. na visokih napeljavah ocevja, kjer se da vijake prijeti le, če delavec stoji na lestvi. Pri tem delu moramo namesto navadnih ključev uporabljati ključe, posebej za te namene izdelanih oblik.

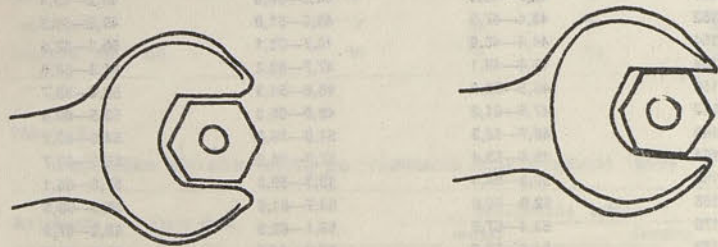
SLIKA 1. NEPRAVILNO! Če je viličasti ključ postavljen ali nastavljen poševno na os vijaka, tedaj lahko ključ spodleti, ker ne oprijema vijaka z vso širino reže.

SLIKA 2. PRAVILNO! Ključ je treba vselej postaviti pravokotno na os vijaka ali matice, sicer lahko zdrsne, ker ne objame glave vijaka ali matice po vsej ploskvi.

SLIKA 3 — NEPRAVILNO! Viličasti ključ s preveliko ali razširjeno rezo poškoduje vijak ali matico ali pa prav hitro spodrsne.

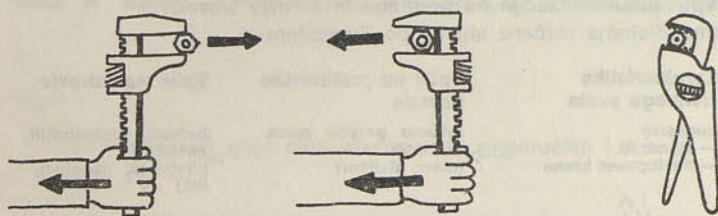
SLIKA 4 — PRAVILNO! Če se odprtina ključa točno prilega glavi vijaka ali matice, ključ ne more zdrsniti.

Pri zategovanju vijakov z navadnimi ključi je treba misliti na to, da je vijak s premerom n. pr. 16 mm lahko preobremenjen in da bodo veliki vijaki, kar je odvisno od okolja, tudi premalo pritegnjeni. Če vijake pritrjujemo z določeno prednapetostjo, tedaj uporabljamo montažne ključe.

SLIKA 5 — NEPRAVILNO! Vijak ni ves v reži ključa, položaj je napačen, reza se bo raztegnila.

SLIKA 6 — PRAVILNO! Pri delu z univerzalnimi ključi je treba dovolj objeti glavo vijaka ali matice. Nikakor ne smemo zategovati v napačni smeri. Glava vijaka oziroma matice mora ležati na dnu odprtine ključa. Na sliki je prikazana pravilna smer vrtenja.

SLIKA 7 — Primer uporabe neustreznega ročnega orodja. Takšni ključi poškodujejo matice in vijake pri odvijanju ali privijanju. Tudi do težje poškodbe roke lahko pride!

SLIKA 8 — NEPRAVILNO! Nevarno je podaljšati vzvode vijajnih (viličastih) ključev z drugimi ključi. Podaljševanje povzroča obremenitev matic, vijakov in materiala, ključi pa se lahko zlomijo in pri tem lahko pride do telesne poškodbe.

SLIKA 9 — PRAVILNO! Ne uporabljaj nobenih podaljškov za vijajne ključe; prednost dajemo momentnim ključem.

Splošni napotki za varno delo s orodjem

1. VSAKO DELO ZAHTEVA USTREZNO ROČNO ORODJE. Zamenjava z drugim orodjem je napaka, ki se hitro mašuje s poškodbo ali pa s škodo na materialu. Tudi z ročnim orodjem je treba vselej strokovno in varno ravnati!
2. NI DOVOLJENA KAKRŠNAKOLI ZAMENJAVA Z NEUSTREZNIH ORODJIEM. Nepravilna izbira pripelje do večje utrujenosti in slabše kvalitete dela; oboje neugodno vpliva na delavca.
3. POŠKODOVANO ALI POKVARJENO ORODJE NE SMEMO UPORABLJATI PRI DELU!
4. STROKOVNA UPORABA ROČNEGA ORODJA POMENI VARNO, KVALITETNO IN LAHKO OPRAVLJENO DELO!

— K

Pred strojno želavnico

Osvetlitev delovnih mest

(Nadaljevanje in konec)

Električna osvetlitev mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- ustrezati mora svojemu namenu;
- zadovoljiti mora estetske pogoje;
- biti mora ekonomična;
- ustreči mora varstvenim zahtevam.

Električna osvetlitev mora biti taka, da zboljšuje delovne pogoje, omogoča prijetno bivanje v prostoru, biti mora dekorativna itd.

Kar zadeva estetske pogoje, moramo te prilagajati stilu osvetljenih prostorov ali gradbenih objektov. Upoštevati moramo vse elemente, ki vplivajo na stroške osvetlitve, da

tako izberemo ekonomično osvetlitev. Električna osvetlitev mora biti izvedena v skladu z jugoslovanskimi standardi, tehničnimi in varnostnimi predpisi, katere uveljavljamo na ozemlju SFRJ.

Vzdrževanje in čiščenje

Vsaka organizacija bi morala imeti program o rednem vzdrževanju in čiščenju električnih svetlobnih izvorov. V programu bi morali biti določeni posamezni časovni razmaki o zamenjavi žarnic, da jakost osvetlitve ne bi padla na dopustno mejo.

Že pri projektiranju moramo predvideti najprimernejše načine varnega in lahkega čiščenja svetilk ali zamenjave pregorelih in dotrajanih žarnic.

prihranimo pri ogrevanju. Na zalogi moramo imeti vedno nekaj takega stekla, da lahko razbitega v svetlobnih odprtinah takoj zamenjamo.

Osvetljenost delovnega prostora z dnevno svetlobo se spreminja čez dan, z letnimi časi in vremenskimi razmerami. Dnevna osvetljenost nekega mesta v prostoru je odvisna od vpadnega kota svetlobe (ne sme biti manjši kot 24°), oddaljenosti tega mesta od svetlobne odprtine, kakor tudi od položaja, oblike, velikosti in konstrukcije svetlobne odprtine. Upoštevati moramo tudi faktor svetlobne propustnosti okna, refleksijo stroga, sten in predmetov, ki so v tem prostoru.

Pri določanju barv predmetov pa je najbolje, če so okna, skozi katera prihaja svetloba v prostor, obrnjena proti severni strani neba.

Pri določitvi delovnih mest v prostoru je treba paziti zlasti na naslednje:

- da s telesom ali predmetom ne delamo sence na delovnem mestu,
- da s postavitvijo strojev ali zlaganjem materiala ne zastiramo svetlobo, ki prihaja iz svetlobnih odprtin,
- da ni bleščanja, refleksov in močnih kontrastov v vidnem polju.

Že pri projektiranju je treba določiti način za lahko in varno čiščenje zunanjih in notranjih površin vertikalnih in horizontalnih svetlobnih odprtin.

— RP —

Osvetlitev delovnih prostorov z dnevno svetlobo

Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu za gradbene objekte, namenjene za delovne in pomožne prostore, določa, da mora znašati površina svetlobnih odprtin v delovnih prostorih najmanj 1/8 površin tal.

Za zadovoljivo osvetlitev prostorov je v precejšnji meri odločilna oblika in razmestitev svetlobnih odprtin. Običajno so svetlobne odprtine postavljene v stenah ali pa na stenah. Najbolj znane in razširjene so strehe v obliki šedov in z zadnjem času ravne strehe s svetlobnimi kupolami. Take svetlobne odprtine omo-

gočajo enakomerno porazdelitev svetlobe v prostoru. Svetlobne odprtine so prekrte s steklom, dočim so svetlobne kupole že iz plastike.

Precej je že zgrajenih objektov, ki imajo zasteklitev svetlobnih odprtin izvedeno z kopalit steklom. Taka zasteklitev je zelo praktična, vendar pa moramo paziti, da so svetlobne odprtine dovolj odmaknjene od tal in delovnih miz. V njihovi bližini naj po možnosti ne potekajo transportne poti, posebno še, če je notranji transport urejen s pomočjo viličarjev. Kopalit zasteklitev naj bo dvojna, da

Če pogledamo odvisnost pričakovane življenjske dobe od telesne teže pri posameznih homogenih skupinah glede na spol, starost, telesno višino, način življenja, konstitucijo itd., je optimalna telesna teža tista teža, pri kateri je pričakovana življenjska doba najdaljša.

Debeli ljudje se nagibajo k povečani splošni obolevnosti, k bolj zgodnji smrtnosti in imajo pri različnih boleznih slabšo prognozo. Debeluh je pogosto tudi duševno in socialno prizadet in lahko masploh pomeni asocialno osebnost glede na delazmožnost, zaposlitev, zapostavljanje v družbi, navdaja ga občutek manjvrednosti in podobno. Ker je debelost povezana z nizom boleznih, je vzdrževanje idealne (optimalne) telesne teže in hujšanje pri obstoječi debelosti eden od osnovnih preventivnih ukrepov pri teh boleznih (bolezni srca in ožilja, sladkorna bolezen, boleznii sklepov, boleznii jeter in žolčnika itd.). Vitkost vpliva tudi na splošno boljše počutje, boljše reagiranje na zunanje dražljaje in sploh na bolj estetski videz človeka.

DEBELOST...

Na splošno govorimo o debelosti tedaj, če telesna teža za 20 odst. presega idealno telesno težo; pri povečanju telesne teže za 10 odst. govorimo o povečanju telesne teže. V bistvu gre pri debelosti za kopičenje telesne maščobe čez normalno telesno težo. Človeško telo vsebuje v povprečju okoli 15 odst. maščevja; samo, če je ta odstotek maščevanja presežen, lahko govorimo o povečani telesni teži. Torej lahko o pravi debelosti dejansko govorimo le tedaj, če gre povečana telesna teža na račun maščevja, ne pa npr. na račun vode, zadržane v telesu zaradi bolezni srca ali ledvic, kakor tudi povečane mišične gmote, npr. zaradi športa in podobno.

Pri ugotavljanju debelosti moramo poznati dva podatka: dejansko težo, ki je enostavno dobimo s tehtanjem, in idealno telesno težo za določen spol, starost, višino in konstitucijo. Idealno telesno težo pa ni tako enostavno dobiti kakor dejansko težo.

Najpreprosteje ugotovimo idealno telesno težo za posameznika kar iz priročne tabele idealnih tež za določen spol, starost, višino in konstitucijo (tabela 1). To poiskano težo primerjamo z dejansko težo in ugotovljamo odklone. Če ugotovimo znaten porast telesne teže, pričnemo s shujševalno dieto, seveda po prejšnjem posvetu z zdravnikom.

Pri takem ugotavljanju odvečne telesne teže se moramo zavedati, da te tablice, ki jih uporabljamo pri nas, niso rezultat epidemioloških študij na naši lastni populaciji. Kljub temu pa menijo strokovnjaki na tem področju, da so te tablice dobre, ker pokažejo nekoliko manjšo težo od predvidene idealne teže, za določen spol, starost, višino in konstitucijo. Veliko boljše je namreč imeti malo manj kot malo več kilogramov nad predvideno idealno telesno težo.

ATEROSKLEROZA

Nezdrav, sodoben način življenja je glavni dejavnik vse bolj pretirane telesne teže ljudi, ki je daleč na prvem mestu od vseh drugih možnih vzrokov debelosti. Manjše fizično udejstvovanje ljudi in večje uživanje čistih živil povzročata pretirano debelost. Tudi kompenziranje raznih duševnih konfliktnih situacij, ki jih v sodobnem svetu najdemo na vsakem koraku, z uživanjem koncentrirane okusne hrane, je prav tako eden od pomembnih činiteljev pretiranega apetita in debelosti. Tako enostranska prehrana, pretežno iz čistih živil (iz čistih ogljikovih hidratov in maščob), ki je lahko tudi posledica slabih socialno-ekonomskih razmer, vodi do hiperkaloričnosti prehrane in z njo vred do debelosti (tabela 2).

Vsi naštetii dejavniki pomenijo tudi del rizičnih dejavnikov pri nastanku aterosklerotičnih obolenj (tabela 3). Zaradi tega vodi nezdrav, sodoben način življenja — v najširšem pomenu besede — življenja, ki je vanj vključena tudi nezdrava prehrana (tako količinsko kakor tudi kakovostno nepravilno sestavljena), poleg debelosti tudi do ateroskleroze z vsemi nadaljnjimi usodnimi posledicami.

Vzdrževanje idealne telesne teže ali hujšanje ob pretirani telesni teži pomeni pomembno dietno preprečevanje ateroskleroze.

Zdrav način življenja v najširšem smislu in kvalitetna hrana oblikujeta ravno tolikšen apetit, ki ustreza fiziološkimi, kaloričnim in biološkimi potrebam organizma ter vzdržuje idealno telesno težo pri zdravem človeku. Upoštevati pa moramo, da je zdrava prehrana le del zdravega načina življenja. Zdrava prehrana ob siceršnjem neustreznem življenjskem režimu nima

je posvečen problemom prehrane svetovnega prebivalstva in bo potekal pod geslom

»PRAVILNA PREHRANA — BOLJŠE ZDRAVJE«

Letošnji svetovni dan zdravja predstavlja hkrati 25-letni jubilej svetovnih dnevov zdravja — od leta 1950 do 1974.

S to številko bo naše glasilo pričelo objavljati prispevke na temo o prehrani, katero je pripravil Zavod SRS za zdravstveno varstvo.

pravega pomena in učinka. Pri zdravem načinu življenja moramo upoštevati princip »3x8«, to je 8 ur dela (umskega ali fizičnega), 8 ur spanja in 8 ur aktivne in pasivne rekreacije (delo v gospodinjstvu, šport, trim, razni hobiji in podobno). Umsko in pisarniško delo zahteva aktivno rekreacijo. Hrano moramo uživati petkrat na dan in ne manj kot trikrat na dan. Priporočljive dnevne količine posameznih živil za odraslega človeka kaže tabela 4.

Mesna živila lahko nadomestimo tudi z žganci in mlekom, s polento in mlekom, s krompirjem in jajci itd. Nasploh pa se moramo izogibati čistih živil v večjih količinah, kot npr. sladkorja, belega kruha in podobno. Uporabljati moramo le fina olja z veliko nenasičenimi maščobnimi kislinami, maslo in margarino v zmerni količini. Zelo mastne jedi, ocvrte jedi in jedi s svinjsko mastjo priporočamo le ob težjih fizičnih delih. Vsak obrok hrane naj upošteva »princip pestrosti«, to se pravi, sestavljen naj bo iz čimveč različnih živil ali jedi.

Zajtrk naj bo po možnosti nekoliko močnejši, a lahko prebavljiv. Sestoji naj se iz mlečne pijače, bele kave ali čaja z mlekom, rezine kruha z maslom, margarino, marmelado ali salamo, šunko ali hrenovko. Vsebovati pa ne sme ogljikovih hidratov, jedi in pijač, npr. čaja s sladkorjem in belega kruha.

Dopoldanska malica mora biti kalorično in biološko dopolnilo zajtrku: mlečna pijača in sadje; kruh, sir, sadje; sadje in keksi v primeru beljakovinskega dodatka pri zajtrku;

razne mesno-zelenjavne enolončnice itd.

Priporočljivo je, da sestoji kosilo iz juhe, mesne jedi ali druge jedi, ki nadomesti meso, zelenjavne prikuhe ali priloge, močnatih dodatkov (krompir, riž, testenine, kruh, itd.). Zelenjavne solate ali sadje ali oboje. Sladke močnate jedi običajno le kalorično dopolnijo glavni obrok hrane in zato niso vedno priporočljive.

Večerje morajo biti lahke in vsaj eno do dve uri pred spanjem.

Ob boleznii mora ustrezen dietni jedilnik predpisati zdravnik.

Za konec še dva praktična nasveta varovalne diete pred aterosklerozo (tabela 7) le kot del zdravega načina življenja in priporočilo za shujševalno dieto (tabela 8) za obdobje pretirane telesne teže.

Tabela I.

Idealna telesna teža za moške:

Telesna teža (v kg)

Velikost v cm	nežne kosti	srednje močne kosti	močne kosti
160	52,2—55,8	54,9—60,3	58,5—65,3
162	53,2—56,9	55,9—61,4	59,6—66,7
164	54,3—57,9	57,0—62,5	60,7—68,2
166	55,4—59,2	58,1—63,7	61,7—69,6
168	56,5—60,6	59,2—65,1	62,9—71,1
170	57,9—62,8	60,7—66,6	64,3—72,9
172	59,4—63,4	62,1—68,3	66,0—74,7
174	60,8—64,9	63,5—69,9	67,6—76,2
176	62,2—66,4	64,9—71,3	69,0—77,6
178	63,6—68,2	66,4—72,8	70,4—79,1
180	65,1—69,6	67,8—74,5	71,9—80,9
182	66,5—71,0	69,2—76,3	73,6—82,7
184	67,9—72,5	70,7—78,1	75,2—84,5
186	69,4—74,0	72,1—79,9	76,7—86,2
188	70,8—75,8	73,5—81,7	78,5—88,0
190	72,2—77,2	75,3—83,5	80,3—89,8

Idealna telesna teža za ženske:

150	42,7—45,9	44,5—50,0	48,2—55,4
152	43,4—47,9	45,6—51,0	49,2—56,5
154	44,4—48,0	46,7—52,1	50,3—57,6
156	45,4—49,1	47,7—53,2	51,3—58,6
158	46,5—50,2	48,8—54,3	52,4—59,7
160	47,6—51,2	49,9—55,3	53,5—60,8
162	48,7—52,3	51,0—56,8	54,6—62,2
164	49,8—53,4	52,0—58,2	55,9—63,7
166	50,8—54,6	53,3—59,8	57,3—65,1
168	52,0—56,0	54,7—61,5	58,8—66,5
170	53,4—57,5	56,1—62,9	60,2—67,9
172	54,8—58,9	57,9—64,3	61,6—69,3
174	56,3—60,3	59,0—65,8	63,1—70,8
176	57,7—61,9	60,4—67,2	64,5—72,3
178	59,1—63,6	61,8—68,6	65,9—74,1
180	60,5—65,1	63,3—70,1	67,3—75,9
182	62,5—66,5	64,7—71,5	68,8—77,7
184	63,4—67,9	66,1—72,9	70,2—79,5

po Build and Blood Study I. Society of Actuaries, Chicago 1959 (tehtanje v domači obleki in s čevlji).

Tabela 2

Vpliv industrializacije na prehrano in zdravje človeka (modificirana skržena shema po Tremoliere-u)

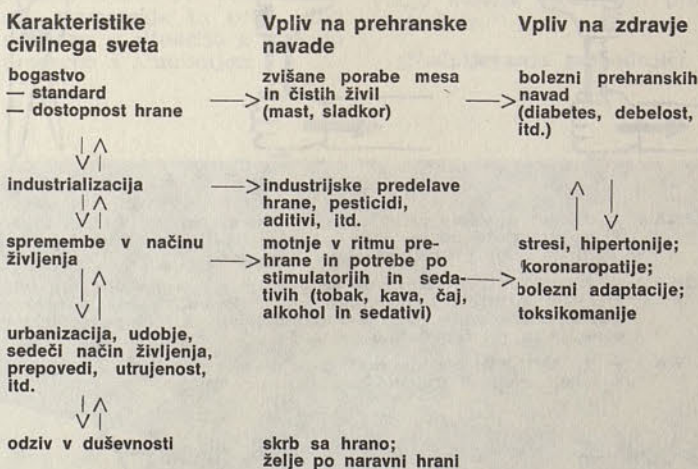

Tabela 3

Nevarnostni dejavniki v nastanku ateroskleroze (Accetto 1968)

Obolenja:	Eksogeni in endogeni faktorji
hipertonija	čezmerno hranjenje z maščobo in ogljikovimi hidrati
diabetes melitus	hidrati
urični artritis	patološki lipoidni metabolizem*
hipotireoidizem	majhno telesno gibanje
	kajenje
	stresne situacije
	genetične lastnosti

* Z ustrežno prehrano lahko vplivamo na hiperlipoproteinemije in s tem na dietno profilakso ateroskleroze.

IN PREHRANA

Tabela 4

Priporočljive dnevne količine posameznih hranil za odraslega človeka (Brodarec 1971; Nikolič 1967)

1. Mleko in mlečni izdelki

1/2 l mleka (nosečnica — 1 l); doječe matere — 1,5 l) ali sir (30 g ajra je približno kozarec mleka).

2. Meso, ribe, perutnina, itd.

Enkrat na dan! Nadomestimo jih lahko z jajci, sirom, stročnicami. Jajca — trikrat na teden!

3. Zelenjava in sadje

Listnata zelenjava najmanj enkrat na dan!
Krompir enkrat dnevno!
Sadje, najmanj enkrat na dan!

4. Kruh, žita

Po dva do štirikrat na dan kos kruha.
En dnevni obrok mlevskih izdelkov (kaša, riž, testenine, itd.).

Tabela 5

Procentualna sestava kaloričnih vrednosti posameznih živil v dnevnem obroku hrane glede na celodnevne kalorične potrebe organizma (Atanacković 1969)

Skupine živil	Celodnevne kalorične in fiziološke potrebe			
	do 1300	od 1300 do 2800	od 2800 do 3200	nad 3200
Žita	14	30	40	50
Meso, ribe, jajca	14	10	10	5
Mleko, mlečni izdelki	24	20	10	10
Vidne maščobe	14	10	15	20
Sadje	10	10	5	5
Zelenjava	13	10	10	5
Sladkor, med itd.	10	10	10	5

Tabela 6

Fiziološke potrebe kalorij po težavnosti dela (Vračarič 1969)

Kategorija	Vrsta dela	Energetične zahteve**	
		moški	ženske
I	Sedeče delo	do 2800	do 2240
II	Lahko fizično delo	2800 do 3200	2240 do 2500
III	Srednje težko fizično delo	3200 do 3600	2560 do 2880
IV	Težko fizično delo	3600 do 4200	2880 do 3360
V	Zelo težko fizično delo	4200 do 5000	3360 do 4000

** Energetične norme veljajo za osemurni delovni čas.

ATEROSKLEROZA

Tabela 7

Varovalna dieta pred aterosklerozo (po priporočilih I.G. — Int. kl. III)

DNEVNI OBROKI	I.	II.	III.
ZAJTRK	rezina puste šunke (30 gr) kos črnega kruha (60 g) posneto mleko (20 dl)	mehko kuhano jajce kos črnega kruha (60 g) čaj s posnetim mlekom (1 žlička sladkorja)	skuta (1 žlička), ali 1/2 hrenovke kos črnega kruha (60 g) žitna kava s posnetim mlekom (1 žlička sladkorja)
MALICA	jogurt (2 dl) banana (1 manjša)	posneto mleko (2 dl) pomaranča (1 manj.)	kefir (2 dl) jabolko (1 manjše)
KOSILO	goveja juha z »rojalom« (1 belj.) dušeno ali kuhano meso (100 g) 1 žličko olja dušen riž z zelenjavo (50 g riža; 100 g zelenjave, 1 žlička olja) sadni kompot (100 g sadja)	sadni sok (1 dl) skutin narastek (testenine 50 g; 3 žlice skute)) 1 žlička olja zelenjava (1 žlička olja) sadna hladetina	zelenjavno mešana enolončnica 200 g zelenjave; 100 g kromp. 2 žlički olja sadje (100 g)
MALICA	jabolko ali sadni sok (100 g) kefir (2 dl) rezina črnega kruha (3 dkg)	banana (1 manjša) jogurt rezina črnega kruha (3 dkg)	pomaranča (1 sred.) košček sira (40 g)
VEČERJA	zelenjavno-mesna solata (200 g zelenjave; 60 g mesa, 2 žlički olja) rezina črnega kruha (30 g)	zakrknjeno jajce solata iz kuhane zelenjave (200 g zelenjave, 2 žlički olja), rezina črnega kruha	mlečni riž (iz posnetega mleka) sadna solata (ali sadni sok) 150 g sadja; 1 žlička sladkorja
DODATKI	posneto mleko; kefir, jogurt (2 dl)	kos sadja (100 g) ali sadni sok	slatina (deit)

Tabela 8

Shujševalna dieta

DNEVNI OBROKI	I.	II.	III.
	pečeno jajce (eno) olja 1 žlička (5 g) rezina črnega kruha (30 g) čaj, žitna kava (brez sladkorja)	pusta šunka (60 g) rezina črnega kruha (30 g) žitna kava (brez sladkorja)	sirček (60 g) rezina črnega kruha (30 g) čaj s posnetim mlekom (200 g, brez sladkorja)
MALICA	pomaranča 100 g) posneto mleko (200 g)	jabolko (100 g) kefir iz posnetega mleka (200 g)	jabolko (100 g) kislo mleko iz posnetega mleka (200 g)
KOSILO	čista goveja juha (nemastna) kuhano pusto meso (120 g) kuhana zelenjava (cvetača, zelje, špinata (200 g) sadna solata (brez sladkorja) (200 g)	sadni sok (100 g) obloženo jajce (200 g zelenjave; 2 zakrknjeni jajci), sadni kompot (brez sladkorja, 200 g)	zelenjavno-mesna enolončnica (200 g zelenjave; 120 g pustega mesa; 1 žlička olja) sadje (200 g)
MALICA	posneto mleko (250 g) rezina črnega kruha (25 g)	kefir iz posnetega mleka (250 g) rezina črnega kruha (25 g)	kislo mleko iz posnetega mleka (250 g) rezina črnega kruha (25 g)
VEČERJA	zelenjavno-mesna solata (200 g zelenjave; 90 g pustega mesa)	hrenovka (polovica) rezina kruha (25 g) sadje (200 g)	skutin namaz (90 g) rezina kruha (25 g) sadje (200 g)
DODATKI	Po želji šipkov čaj brez sladkorja, radenska slatina, žitna kava brez sladkorja itd.		

Navodila z recepturami veljajo tako za normalno dieto pred aterosklerozo kot za shujševalno dieto!

KAJ JE HORTIKULTURA?

Uporabljati besedo »hortikultura«, to vprašanje je bolj ali manj vedno navzoče, odkar obstaja hortikulturno društvo v našem kraju.

Hortikultura in vse njene izpeljanke so tuje zveneče v ušesih večine zelo poštvalnih zagovornikov hortikulturnega gibanja na Slovenskem. Mnogi so poskušali to tujko zamenjati s slovenskim imenom, ki bi pomensko zaobjel vse to, kar zaobjema hortikultura. Ker to ni uspelo, je hortikultura ostala.

Kaj je hortikultura? V kakšnem smislu želimo uporabljati tujo besedo?

Če hočemo zastavljeno vprašanje razčistiti do kraja, moramo najprej ugotoviti in spoznati motive in značilnosti hortikulturne dejavnosti. Ko si bomo jasno predočili temeljne razloge hortikulturne dejavnosti, potem bo jasen odgovor, zakaj uvajamo nove nazive, zakaj je upravičeno potrebna tuja beseda. Res bi morda včasih lahko kar priznali: nekaterim vrtnarskim ljudem po Jugoslaviji zveni hortikultura nekako bolj imenitno; pritikajo okrasno ime neki vrtnarski dejavnosti, ki je v resnici še uboga in nima nič hortikulturnega duha. Če bi nova hortikultura obeležila enak

pojem kot naše dosedanje vrtnarstvo, tedaj bi pač ne potrebovali tuje besede! Tako novo besedo, čeprav iz tujih korenin, potrebujemo, da z novim imenom obeležimo tudi nov pojem.

Novo ime hortikultura (horti = vrt) naj pridruži v našo zavest pojem kulture, pojem duhovnega izobraževanja. Ta družba duhovnih dejavnosti kulture je bistveno važno za pravilno razumevanje dejavnosti, ki jo želimo obeležiti. Raznotera vrtnarska dela so lahko hortikultura ali pa tudi niso. Hortikultura se lahko očituje pri obdelovanju zemlje, pri vzgoji in negovanju rastlin, pri uporabi rastlin za lepotne nasade, v obliki vrtnarskih prireditev — vselej in povsod pa je bistveno, da iz teh stikov človeka z naravo in živimi rastlinskimi bitji nastajajo neki intimni vplivi na človeka; gre torej tudi za kultiviranje človeka, za plemenitenje njegovih duhovnih kakovosti. Hortikultura naj priča o kulturnih odnosih človeka do narave! Z nazivom hortikultura želimo torej obeležiti le tisto dejavnost, ki z vrtnarskimi gojivami, z vrtnarskimi saditvami in ureditvami posega v vprašanje in interese, povezane z našo duhovno kulturo. Zato govorimo danes o hortikulturni gojitvi in uporabi dreves, o urbanistični hortikulturi, o hortikulturni umetnosti, hortikulturni ureditvi krajine ali pejzaža itd.

Pojem hortikultura ni istoveten s pojmom našega vrtnarstva in seveda tudi ne s pojmom okrasnega ali dekorativnega vrtnarstva. Hortikultura pomeni mnogo več kot samo neko krasitev, ki se včasih sprevrže v prazno gizdanje. Hortikultura se lahko vrašča kot mreža občutljivih živcev v vsako vrtnarsko dejavnost. Na nekaterih vrtnarskih in sosednjih področjih pa hortikultura utegne prerasi vso tehniko in ekonomiko; sama vzraste v zelo očitno in pomembno nadgradnjo, v razcvetje duhovne kulture.

Upam, da sem dovolj napisal in da zdaj beseda hortikultura ne bo več tuja in da jo bodo krajanji Kidričevega kaj kmalu tudi osvojili.

Hortikulturni pozdrav!

Vlado Ferbici

Iz livarne

